

Justus:

Povyšování na pražské radnici.

U mnoha členů zastupitelstva hlavního města Prahy projevuje se zájem o obec zejména tehdy, jde-li o zadávání obecních dodávek nebo prací, pronajímání bytů nebo obsazování míst. Při jiných sebe důležitějších obecních záležitostech takový zájem velmi často chybí.

Na minulý čtvrtek svolána byla schůze správní rady elektrických podniků. Na programu schůze bylo jednání o projektu zdymadla ve Slapech. Tato záležitost má pro obec pražskou mimořádný význam, protože z elektrárny u zdymadla má být dodáván levný elektrický proud pro Prahu, a pro soustavnou elektrifikaci venkova a státních drah. Vedle toho bude z čerpací stanice nad hrází u Štěchovic dodávána voda pro Prahu. Jde o záležitost velice důležitou. Do zmíněné schůze správní rady elektrických podniků dostavilo se ze 16 členů správní rady pouze 5, takže schůze pro malé účastenství nemohla se vůbec konati. Nedostatek zájmu projevuje se na pražské radnici velmi často, zejména při projednávání velmi důležitých záležitostí hospodářských i finančních. Zato, když na jaře letošního roku jednáno bylo o zadání úrody ovoce v Seminářské zahradě, vyvolala tato podřadná záležitost několikahodinovou bojovnou debatu v městské radě i v ústředním městském zastupitelstvu, a v zářijové schůzi městského zastupitelstva jednáno bylo po dobu několika hodin o zadání veřejných záchodů v Praze. Debaty o této věci zúčastnili se řečníci všech politických stran, z čehož jest zřejmo, že ústřední městské zastupitelstvo hlavního města republiky přikládalo této záležitosti mimořádný význam.

Zvýšený a mimořádný význam vyvolává zejména též obsazování míst a povyšování úředníků. Dle zákona o volebním právu do obcí mohou též obecní zaměstnanci býti voleni za členy zastupitelstva, a některé strany vyslaly do ústředního městského zastupitelstva též obecní zaměstnance. Pasivní volební právo obecních zaměstnanců jest sice v teorii krásná věc, ve skutečnosti však zvolení městští zaměstnanci opatřili si pomocí svých funkcí namnoze především pro sebe mimořádně výhodná služební postavení i úlevy od úřadování, a někteří z nich byli mimořádně a nezaslouženě povýšeni.

Novela k obecnímu zřízení obsahuje sice ustanovení, že členové obecního zastupitelstva po dobu trvání své funkce jsou vyloučeni z mimořádného postupu. Toto ustanovení není nijak na závadu tomu, aby členové městského zastupitelstva při povyšování mimořádně nepostupovali. Někteří z nich byli povýšeni tak důkladně, že přeskočili 60 až 80 úředníků stejné kategorie, věkem i služební dobou starších a s lepší kvalifikací. Mezi úředníky hlavního města Prahy jsou někteří synové nebo příbuzní vysokých úředníků Zemského úřadu, který jest úřadem dozorčím, z čehož jest patrné, že ani od Zemského úřadu nelze očekávat, že by mohl zjednatí nápravu.

Vedoucími stranami na pražské radnici jsou strany národně sociální a národně demokratická. Obě tyto

strany mají nejvíce příslušníků mezi obecními zaměstnanci. Nejsou řídké případy, že někteří obecní zaměstnanci jsou zároveň členy obou těchto nebo i jiných politických stran anebo že dle potřeby přestupují z jedné strany do druhé podle toho, která ze stran může zaručiti rychlejší postup. Dosavadní ředitel technické služby inž. Z. měl letošního roku odejít do výslužby. Již loňského roku byl na jeho místo národně sociální stranou vyhlédnut jako jeho nástupce vrchní stavební rada inž. Ž. Do té doby přednostou úřadu pro čištění města na jeho místo byl ihned dosazen jiný vrchní stavební rada, který vždy byl příslušníkem strany národně demokratické, avšak před svým jmenováním přestoupil ku straně národně sociální. Vrchní magistrátní rada, který vždy byl příslušníkem strany národně demokratické a byl přeskočen při povyšování do II. platové stupnice, přestoupil ku straně národně sociální a dosáhl brzy potom povýšení do vyšší platové stupnice.

Jiný vrchní magistrátní rada, který by byl býval příslušníkem strany lidové, přestoupil ku straně národně sociální v očekávání, že stane se ředitelem politické služby, avšak jeho očekávání bylo zklamáno. Vyskytují-li se takové případy přestupování ze strany do strany mezi vedoucími úředníky, což teprve mezi úředníky a zřízenými nižšími nebo podřízenými.

Vrcholu stranickosti bylo dosaženo při povyšování úředníků, jež bylo městskou radou projednáno v těchto dnech. Pro zajímavost uvádíme, že všichni členové městské rady vytrvali výjimečně v této schůzi až do konce, kdy byly odevzdávány hlasovací lístky. Nechyběl ani jediný člen městské rady, což jest rovněž zjev mimořádný. Některá úřednická místa byla obsazena velice nespravedlivě. Obsazování míst a povyšování provádí se obyčejně tím způsobem, že se předem dohodnou strany národně demokratická a národně sociální o rozdělení míst, také ostatním politickým stranám se nějaké místo poskytne, a docílí se tak jednomyslného návrhu volebních referentů. Ředitelem politické služby byl jmenován národní demokrat, ředitelem technické služby národní socialista. Tento nově jmenovaný ředitel technické služby jest členem místního zastupitelstva a jako takový dle zákona vyloučen z mimořádného povýšení, přes to jest jediným technikem u obce pražské, který byl povýšen do I. platové stupnice, tudíž velice mimořádně. Funkci člena místního zastupitelstva si zajisté ponechá, takže bude těžko rozlišovati, kdy vystupuje jako ředitel technické služby a kdy jako člen městského zastupitelstva. Jeho odborná kvalifikace není nijak zvláštní, o národně sociální stranu zasloužil se hlavně při přijímání velkého počtu zaměstnanců do služeb úřadu pro čištění města. O jeho mimořádné povýšení namáhali se hlavně primátor Dr. Baxa, kterému zřejmě nezáleží na dodržování ustanovení novely k obecnímu zřízení, a dle předseda národně sociálního radničního klubu Dr. Zenkl, který má rovněž nemalou zásluhu na těchto poměrech. I když národní sociálové a národní demokraté politicky nebo v denních listech prodělávají proti sobě nejtěžší boje, dohodnou se vždy obě tyto strany na praž-

ské radnici o rozdělení funkcí obecních dodávek a prací a zejména o úřednická a zřízenecská místa.

Jakého rázu bylo povyšování, provedené v poslední schůzi městské rady, jest patrné z písemného projevu Unie úředníků, učitelů, podúředníků a zřízenců hlavního města Prahy, k němuž se připojily též kluby: právnického úřednictva, kancelářských úředníků i účetních úředníků. V písemném podání všech těchto klubů bylo právem poukazováno k tomu, že v návrhu na povyšování úředníků připraveném komisí referentů nebylo dbáno služebního pořadí ani spravedlivosti, ani schopností. V podání tom zejména bylo poukazováno k tomu, že bylo usneseno navrhnouti ústřednímu zastupitelstvu, aby povýšilo do II. platové stupnice úředníka hospodářského referátu I-A, který jest v pořadí statu na místě 25. a který přeskočil 21 vrchních magistrátních radů, jichž jest celkem 36. Byli jím přeskočeni úředníci s lepší kvalifikací, služebně starší o 10 let. Někteří z jeho kolegů služebně i věkem stejně staří jsou dosud ve IV. platové stupnici a nedosáhli ani povýšení do III. platové stupnice, kdežto on byl povýšen do II. platové stupnice. Úředník, který přeskočil 21 vrchních magistrátních radů, jest ovšem přednostou pozemkového referátu, který podává návrhy na prodej pozemků a jeho přízeň musí si zachovati všechny strany třebaš na úkor spravedlnosti i slušnosti. Pro jeho mimořádné povýšení hlasovali svorně zástupci komunistů jako zástupci strany Střídbrného, protože také oni musí si zachovat přízeň vrchního magistrátního rady, který vyřizuje žádosti za prodej pozemků. Tento mimořádně povýšený úředník přeskočil celou řadu předností referátu služebně i věkem mnohem starších, jimž dostalo se velkého mravního ponížení a citelného hmotného poškození.

Stejně křiklavým způsobem bylo provedeno povyšování též v ostatních kategoriích. V kategorii účetních úředníků byl povýšen úředník VI. platové stupnice zařazený ve statu na místě 61., který přeskočil 47 úředníků služebně i věkem starších. Rovněž v kategorii kancelářských úředníků byli povýšeni zaměstnanci v VII. platové stupnici, zařazení dosud na místě 87. a 80., k čemuž nutno podotknouti, že jde o dvě úřednice presidiální. Jest vidět, že presidium s Drem Baxou a osobním volebním referentem Kavánkem v čele dává dobrý příklad pro nespravedlivé přeskakování četných úředníků s velmi dobrou kvalifikací věkem i služebně starších.

V písemném memorandu uvedených korporací obecních zaměstnanců se uvádí, že tyto případy byly uvedeny jen příkladem na místě mnohých. Mezi jiným bylo obsazeno 14 míst v V. platové stupnici ve stavu účetních úředníků. Povýšení byli úředníci ve statu na místě 37. a 61., zato přeskočen byl úředník na místě 4. s velmi dobrou kvalifikací, který již dříve musil ustoupiti kolegovi, který za ním byl o 32 míst vzadu, byl mladší fyzicky o 10 a služebně o 5 let. Tento úředník byl již loni přeskočen 10 kolegy mnohem mladšími fyzicky i služebně. Byl nyní znovu přeskočen dalšími 10, takže „postoupil“ o 20 míst zpět. Tento přeskočený úředník jest legionář s velmi dobrou služební kvalifikací.

Nejde o případ ojedinělý, případů takových bylo by možno uvést značný počet.

Slušní členové městského zastupitelstva jsou proti těmto poměrům bezmocní, protože o přízeň okresních zaměstnanců vzhledem k jejich značné početnosti se ucházejí všechny strany. Rovněž bezmocní jsou úředníci, protože se nedovolají ochrany ani nápravy u členů zastupitelstva ani u dozorčích úřadů. Jest pozoruhodné,

že v úředním návrhu na povyšování úředníků bylo rovněž mnoho návrhů na nespravedlivé přeskakování starších, lépe kvalifikovaných úředníků úředníky mladšími.

Tyto poměry musí zřejmě vésti nejenom k odůvodněnému roztrpčení svědomitých a kvalifikovaných úředníků, ale též k demoralisaci a k rozvratu veřejné správy.

Bude sjednána náprava?

P O Z N Á M K Y

Stoupá u nás německý radikalismus?

Je zcela přirozeno, že pražské demonstrace proti německým zvukovým filmům — a jiné zjevy — jsou s to posílit vlnu nacionálního radikalismu; to tím spíše, že opoziční agitace — jak mezi Němci, tak i Čechy — se v poslední době chytala nacionálního momentu víc než za dřívější vlády a majority nesocialistické. Má to svoje příčiny: jsou strany, které velmi nerady se smířily s účastí socialistů (čsl. a něm. soc. demokracie a čsl. socialistů) na vládě. Byla to na př. „Národní Politika“, která byla přímo zamilována do dřívější vlády; ku dnešní staví se chladně a nevlídně. Podobný jest poměr národní demokracie a lidové strany k dnešní majoritě. Nemají ji dvakrát rády a proto připustí, aby tato vláda byla líčena jako nedostí národní, jako nevlastenecká a pod. Něco podobného je mezi Němci. Pravice není dnes touto majoritou nadšena; je-li pravice špatně naladěna, rozpomené se na strunu nacionální.

Mezi našimi Němci vzrostl nacionální radikalismus. Ale je to růst rázu velmi konjunkturálního.

1. Stačí podívat se na př. na stranu p. Mayr-Hartinga. Když byl ve vládě, tišil nacionální nespokojenost svých lidí, jak jen dovedl. Ale tuto nacionální nespokojenost chce vyličitovat, když již není ve vládě. Zrádčuje „Bund der Landwirte“, že není dosti nacionální; vytýká německým sociálním demokratům, že nedostí energicky hájí sociální zájmy německého lidu. Mayr-Harting, který si předchozí vládu chválil proto, že byla „konservativní“, není dosti spokojen s tempem sociální práce za dnešní vlády. Tváří se jako zarytý demokrat a při tom jeho „Deutsche Presse“ je nadšena nad svazkem Vauguoin-Heimwehři v Rakousku. Z p. Mayr-Hartinga stal se velký německý nacional; není to růst přímý. Dělá to konjunktura.

2. Posílení byli ve svém nacionálním radikalismu naši němečtí národní socialisté, h a k e n k r e u z l e ř i. Volební úspěch Hitlerovců v říši jim vstoupil do hlavy i když p. Jung říká, že naši hakenkreuzleři nebudou nikdy slaviti takové vítězství jako Hitler v říši. Prakticky však toto nacionalistické radikalizování lidí p. Junga, Klebse, Simona a j. mnoho neznamená, neboť jedná se o stranu, která nepřichází v úvahu pro českoněmeckou spolupráci. I mocensky nevzroste tolik, aby mohla hrát roli mezi vedoucími německými stranami.

3. Podobně nemá významu nacionální radikalizování strany německých živnostníků, která propadla negativismu a hledá jen spojence, který by jí zaručil mandáty.

4. U německých nacionalů je hlasitější nacionalistické volání jen pláštíkem, který má zakrýt vnitřní skleslost strany, kterou provázejí stále politické neúspěchy. Nacionalistické volání má zakrýt krizi v této straně, která vedla k resignaci Dra Brunera na funkci předsedy strany. Mladší lidé ve straně — jak uvádí německý list — pokoušejí se o vyproštění této strany (u níž stojí německý průmysl) ze zajetí negativistické, sterilní politiky a o to, aby strana — i v opoziční — dělala politiku reálnou. Ovšem: fakt, že o očistu strany od politiky sterilní usiluje i posl. Schollich, Kallina a j., nezbuzuje příliš důvěry, protože jméno Dra Schollicha, novojičínského starosty, nescházelo nikdy v sboru německo-nacionálních zpěváků. Zprávy o zmoudření německo-nacionálního Dona Quichota nutno bráti cum grano salis; i kdyby na něm bylo něco pravdy, pak šovinistická

frakce v této straně použije posledních událostí k tomu, aby potírali pokusy o tak pozdní vystřízlivění v této straně.

5. Špatně obstálo při zkoušce t. zv. pracovní a hospodářské sounáležitosti, v němž se spojil Dr. Rosche, (který odešel od německých nacionálů) a němečtí demokraté s prof. Kafkou v čele. Tato skupina — která při předposledních volbách nekandidovala — dostala se do N. S. jen tím, že „Bund der Landwirte“ ji vzal pod ochranu. Byla to frakce, která — jak jednou uvede Křepek — měla být intelektuelní avantgardou na německé straně, která měla vybojovat uznání principu česko-německé spolupráci. Ale tato frakce svojí obvyklou politikou a nesnášlivostí národnosti, která otevřeně promlouvá v „Bohemii“ a — trochu diskretněji — v „Pr. Tagblattu“, znepřátelila si Bund der Landwirte a celým svým postupem ukazuje, že i německá buržoazie — pokud je představována skupinou Rosche-Kafka-Cloud. Tato frakce v posledních dnech příliš podlehlá rozčilení, které je špatným rádcem; bušila do stolu a hrozila, že půjde z vlády.

6. Také z Bundu der Landwirte, bylo možno slyšet radikálně nacionální tóny. Začne s tím p. Heller na Žatecku a hodně hlasitě se ozvali Windisch a Böllmann na Frýdlandsku. Mluvili velmi nakvašeně a hartusili na pražské vedení, t. j. na ministra Spinu. Byli však tak střízliví, že si vypočítali, že vystoupení německých agrárníků by majoritu neohrozilo. Také českým agrárníkům bylo vytčeno, že se nedostí energicky staví za agrární zájmy. Zatím posl. Hodina sbírá materiál o německém školství. — Svaz německých zemědělců již jednou měl nesnáze s nacionálním křídlem; byl to případ p. Mayera. Dlouho trpěla jeho strana jeho extravagance. Ale nakonec přece jen ho vyloučila. Při tom bylo zajímavé, že p. Mayer byl nejen velmi nacionální, ale také konservativní a neústupný v požadavcích agrárních. Něco podobného je s pp. Hellerem, Windischem, Böllmannem. I u nich nacionální horlení má výraznou pečť agrární pravice, nechati spolupráci se socialisty, pečť 100% vymáhání agrárních požadavků.

7. Klidně se chová německá sociální demokracie. Ví, čím je povinna svým lidem, ví, že boj proti hospodářské krizi je prací pro vrstvy, které ji volily. Proto svou říšskou hospodářskou konferencí položila důraz na usilovnou práci hospodářskou a sociální; v referátě posl. Pohla bylo vidět souvislost otázky nacionální s otázkou sociální. — Na druhé straně sjezd čsl. sociální demokracie jasně se přihlásil k práci za lepší spojení národnosti. Trpce si posteskla „Deutsche Landpost“, že bude hodně pravdy na tom, že socialistické strany mají smysl pro národnostní vyrovnání.

Na německé straně vzrostl v poslední době nacionální radikalismus. To je fakt, s kterým nutno počítat. Pražské události, vzrůst konjunkturálního nacionalismu bude mít odezvu i v německých stranách. Ale je to růst vnitřně neupřímný, lživý, postranní, než aby se mohl vážně uplatnit. Viděli jsme — svého času — také vzrůst českého fašismu. A co z něho zbylo?

V. Gutwirth.

S čím souhlasíme.

Kdo byl vinen? Demontrace proti německým zvukovým filmům v Praze jsou nyní definitivně skončeny a je třeba provést si jejich povšechnou bilanci. Především se tu uplatnila stará zkušenost, že ulice naslouchá zpravidla tehdy lidem nepovolaným, mlčí-li lidé povolani — a faktum je, že naši politikové opravdu nezaujali žádného stanoviska k celé řadě důležitých událostí v našem bližším i vzdálenějším sousedství, ačkoli každý cítil, že je třeba, aby ke všem těm věcem odpovědné politické vedení něco nahlas řeklo. Odpovědní činitelé však mlčeli, zatím co různých znervosňujících práv a událostí přibývalo... Přílišná mlčenlivost našich vůdčích osobností není v tomto případě žádným systémem, nýbrž prostě nedostatečným zakrýváním rozpaků a důkazem, že ani tyto vůdčí politické osobnosti nemají k tomu, co se děje za hranicemi, pevného stanoviska. Lid očekává vždy od těch, kteří jej chtějí vésti, že mu v rozhodných okamžicích řeknou něco o svém stanovisku a o svých záměrech a neřeknou-li mu ničeho a je-li při tom ještě vidět, že sami ani nevědí, co by mu řekli, pak se nelze divit, že si hledá od-

pověď sám. Tento nedostatek pevného stanoviska je vážnou chybou našich rozhodujících politických činitelů, která se právě při této příležitosti projevila trapněji, než kdykoli předtím. Co platí o politických činitelích, bylo pozorovat stejně také u příslušných úřadů, které byly stejně nerozhodné před projevy během demonstrací a které asi nemají své jasné stanovisko ani teď. Kapitoulou pro sebe bylo chování denního tisku, jenž ukázal opět mnoho slabín naší žurnalistiky. Nejde jen o listy tak zvané bulvární, na které je vždy třeba brát jiné měřítko a jež nelze srovnávat se seriosním denním tiskem, ale i tento denní tisk počínal si namnoze způsobem, který svědčil jak o nedostatku rozvahy a odpovědnosti, tak i o nedostatku jakéhokoliv zásadního stanoviska k celé věci. Byly noviny, jejichž názor se měnil podle počtu demonstrantů a jejichž každé další vydání stavělo úplně na hlavu to, co přineslo vydání předcházející, byl vážný list, jenž přinášel o pražských událostech zprávy, které se navlas podobaly zprávám z bojiště, a bylo bohužel jen velmi málo listů, které by byly měly v celé věci stanovisko, jen jedno a jež by dovedly čtenářům rozumně vyložit, oč vlastně jde. Naše žurnalistika odnesla si vůbec z demonstrací velmi špatné vysvědčení a není vyloučeno, že leckterý z jejich reprezentantů natropil svým perem více škod než demonstranti kamením. Skoro všude se ukázaly rozpaky a nedostatek vlastního stanoviska, ukázalo se, že ti, kteří by měli vésti, jsou naopak ve vleku událostí, a že úřady, které by měly používat vždy prostředků preventivních, nevěděly si často rady ani s tím, jakých mají užití prostředků represivních. Chybějí nám zkrátka ještě prozíraví a energičtí lidé na mnoha vedoucích místech a lidé s větším rozhledem v redakcích.

(„Hospodářská Politika.“)

*

Český film a české verse — věc rentability. V „Lidových novinách“ píše Richard Weiner z Paříže:

„V Praze demonstranty, zdá se, ani nenapadlo že si marně stavějí hlavu, že se tím nezmění nic na skutečnosti, která jest: český mluvící film vůbec a české verse cizích mluvících filmů zejména jsou, respektive nejsou, budou, respektive nebudou, podle toho, jak příznivá či nepříznivá bude odpověď obchodní kalkulace; v níž ovšem hraje závažnou úlohu odpověď po jakosti filmu. Uváděl se příklad Paramountu. Podívejme se tedy na příklad českých versí natočených v joinvilleském Paramountu. Předně jde o pokus; po druhé o pokus firmy finančně tak silné, že si může na čas popřát i velkých ztrát. Ale ani Paramount — abych mluvil slušně — se neodhodlá doplácet napořád. Buď se mu české verse vyplatí „jako takové“ — a vše bude řečeno. Buď si vykalkuluje, že se mu sice „jako takové“ nevyplácejí: pak jedno či druhé: buď si vypočítá, že jeho ostatní obrát je takový, že stojí za to, aby dal tu a tam českou versí jako „přídavek“, nebo si vypočítá, že to za to nestojí, a českým paramountským versím se odzvoní. Říšští Němci jsou, jací jsou, ale tolik se jim musí přiznat, po případě vytknout, že tam, kde jde o obchod, obchodní argumenty utínají řeč argumentům jiným, a druhy i záslužnějším... Říká-li se tedy, že Němci českých versí dělat nechťi, je to možná pravda, ale bylo by třeba teprv doložit, že to nechťi z nacionalismu, který je také idealismem; myslím naopak, že, jestli tomu opravdu nechťi, nechťi z příčin méně nezištných: proto, že jejich kalkulace na to nevychází. Tehdy zbývají nám dva obranné prostředky: německé filmy nekupovat vůbec (nedbám následků, jaké by toto hrdinské odhodlání mělo na výrobu čs.). Či zase rozhojnit československou výrobu mluvících filmů českých, a tady budou mít hlas: jednak obecnost, jednak kalkulace čs. výrobců; kteří ovšem — a i při vynikající jakosti — budou nuceni počítat s odbytištěm poměrně omezeným; ovšem budou moci vzít v úvahu výrobu versí jinojazyčných, a jestliže zisk z oněch versí bude větší než zisk z filmů původních, ukáže se jejich vlastenectví: odolá pokušení nakládat s českým mluvícím filmem jen jakoby s Popelkou? Nekladu tuto otázku zbůhdarma: žádný z čs. filmů, dobovších v cizině úspěch, není filmem hraným jen českými herci. To je precedent. Ale nač precedentu? Také čs. výrobci jsou firmami, které kalkulují.“

*

Demonstracemi proti německým filmům znemožňujeme český film. Redakce Lidových novin požádala některé znalce filmového obchodu a průmyslu o jejich názor na možnosti vybudování českého filmového průmyslu.

Julius Schmitt, ředitel biografů, společník několika půjčoven a výrobce mnoha českých filmů, odpověděl: Hospodářské škody způsobené demonstracemi byly odhadnuty na půl milionu korun. Škoda jde však do milionů, protože jde na kořen celého filmového podnikání i na kořen české filmové industrie, která teprve začíná a kterou jsme až dosud mohli přimykati jediné k filmové industrii německé. Náklady na český dialogový film jsou tak obrovské, že bez cizojazyčné verze, prozatím pouze německé, nemůžeme pro vlastní potřebu vyrábět.

Osvald Kosek, ředitel biografů a výrobce mnoha českých filmů: Pokud jde o českou produkci, není dnes dosti dobře možno, aby se rentovala jen v hranicích republiky, neboť je příliš nákladná.

Obchodní rada Reiter, ředitel Elektafilmu, který vyrobil řadu českých snímků: Otázka českého filmu je otázkou, kde vzít kapitál. Československá republika může dnes dát sotva třetinu částky, kterou mluvící film stojí. Ostatní dvě třetiny musí uhradit cizina.

Ředitel Lloydfilmu Voborný, jehož firma se rovněž účastnila natáčení mnoha českých snímků: Otázka natáčení českého mluvícího filmu je neobyčejně složitá. Za dnešního stavu je možno dělat české filmy jen ve spojení s cizinou, jako na příklad udělal Elektafilm se snímky, v nichž hraje Vlasta Burian. Výroba dobrého zvukového filmu stojí dnes nejméně Kč 2,000,000, které nelze uhradit z toho, co za jeho hraní zaplatí biografy v republice.

Masarykův Okruh.

V Československu se tedy podařilo udělat opravdový, všem nejpřísnějším požadavkům vyhovující automobilový závod na okruhu a bylo již opravdu věci mezinárodní prestiže jej udělat. Máme stále snahu vyrovnávat se ostatní vyspělejší Evropě a stvoření této nové vymoženosti věru nebylo nejposlednějším a nejmenším článkem v řetězu velkého úsilí. Byl to nemalý kus práce a bylo by pošetilé podceňovat ji.

Když asi před rokem vznikla myšlenka vybudovati závodní trať, okruh u Brna, bylo málo těch, kteří věřili v možnost úspěšné realizace smělého plánu. Příliš mnoho překážek stavělo se v cestu odvázným průkopníkům a lze si těžko představití onu přemíru vytrvalosti a odhodlání, práce a pevné víry v dobrou věc, které bylo potřebí, aby se podařilo, co v našich poměrech zdálo se utopií.

Podařilo se, šlo se přes překážky a neporozumění, našla se trať v samé blízkosti velkého města těžká a zajímavá, našly se i peníze k jejímu vybudování. Poskytl je silniční fond, který se takto jaksi předplatil na své budoucí povinnosti, neboť musíme mítí naději, že jednou budeme mítí všude pěkné cesty po republice. Ostatně stavba vozovky tak dokonalé, jakou má brněnský okruh, poskytla cenné poznatky a zkušenosti pro další práci. Stavělo se solidně a rychle, a to je skutečnost, která dokazuje, že i u nás to jde, chceme-li.

Slavné cizí závodní trati byly vzorem pro československý pokus. Madonský okruh „Targa Florio“ na Sicílii, Nürnbergring v Německu, Monthlery ve Francii, britský Brookland.

Masarykův Okruh, první závodní dráha toho druhu ve střední Evropě, nezůstává za svými klasickými vzory. Tak aspoň se souchlasně vyslovili Nurolasi a Borgucchini, Caracciola a nešťastný Doré, slavní jezdci světových značek, jichž světovost právě stvořily ony proslulé dráhy. Doré, francouzský champion volantu, zejména netajil se svým nadšením a s uznáním prohlásil, že Masarykův Okruh je lepší německého Nürnbergringu, a to je vysvědčení víc než potěšitelné. Můžeme si tedy s uspokojením říci, že máme v Československu opět něco, co snese evropské měřítko.

Těch sto tisíc našich lidí, kteří poslední zářijové neděle přihlíželi prvnímu závodnímu, vidělo napínavý vzrušující a dramatický boj vý-

borné mezinárodní konkurence, pevnou a dobrou organizací velkorysého podniku, který byl dobře připraven a dobře proveden. Každý z nich odnášel si z nevidané podívané radostný a sebevědomý pocit, že to nádherné a velkolepé, co viděl, viděl doma, v Československu. Závod, nabitý dramatickými momenty, nadlidským úsilím a nelidským zahráváním si se smrtí, byl žit a bojován na trati plně číhajícího nebezpečí a podobně prožíván v srdcích diváků zcela zaujatých a vzrušených napínavým divadlem. Energie a vytrvalost, železné nervy, hrdinství odvahy a rychlost, tempo. Něco, co nemáme v krvi, si očkvali obyčklí diváci kopané, klusáckých dostihů a pod.

Nelze tu mluvit o morálním zisku?

To vše, ten úspěch viděli cizinci z Německa, Francie, Polska, Rakouska, Maďarska a nelze pochybovat, že jsme tím opět stoupli ve vážnosti a ceně za hranicemi. K triumfu tak dokonalému chyběl jen úspěch našich vozů, ale nedal se čekat. My nemáme bugattky, mercedesky, alfy, nemáme závodníky, které by bylo lze srovnati s Caracciolou, don Morgenem, Nuvolarim, Dorém. Všechny ty přednosti cizích vozů, cizích závodníků vytvořila tradice a ta nám chybí v tomto odvětví. V letectví dovedli jsme se vyšvihnouti na velmi čestné místo, nenedostává se nám schopných konstruktérů. V automobilismu jsme pozadu. Masarykův Okruh je však příslibem, že budeme mít své bugattky a Caraccioly, jen docení-li se opravdu jeho význam. Všude v cizině se dnes správně chápe cena těch „Velkých Cen“ a stává se skutečně vysoko. Ví se, že to není jen sportovní výkon, o který jde v závodě, že soutěž má i své dobré hospodářské odvodnění. Závod motorových vozidel na okruhu, to jest na dráze několika set kilometrů, klade sice velké požadavky na zručnost a umění řídicí — sportovní vospělou jezdeckou — avšak nepochybně větší na vozidlo. Je to zkouška a velmi přísná zkouška spolehlivosti vozu, dokonalosti stroje, kde všechny technické vymoženosti a konstruktivní novinky mají vědeckou příležitost objeviti se v nejlepším světle. Je to velký konkurenční boj továrních výrobků, konkurenční soupeření zdravé a na místě. Automobilový průmysl, dnes těžce bojující o uplatnění se na trhu, má zde možnost dáti své znače doporučení, které přesvědčuje víc než halda prospektů. Neboť vůz, který bez poruchy vydrží pekelné tempo pětisetkilometrového kroužení, to již něco znamená, tomu se věří. Vítězství v závodě není tedy jen sportovní ctizádostí konkurentů, je zde více interesovaných, je to obchod, neboť být první u cíle znamená být první na trhu — a tudíž velký finanční efekt. Kdo by dnes věděl o továrně Bugatti, nebýt serie jejich závodních triumfů?

Sanozřejmě průmysl země, která má své vlastní takové závodní a zkušební trati bezvadné a schopné plniti svůj úkol v zjišťování spolehlivosti a dokonalosti produktů, je ve výhodě. Masarykův Okruh sportovně velmi úspěšný plnil i toto své poslání hned v prvním svém ročníku, vida velký a potěšující zájem domácích automobilů.

M. Jiránek.

P O L I T I K A

Karel Scheinpflug:

Strana čsl. průmyslu.

V poslední době nabývá čsl. národní demokracie zjevněji a zjevněji rázu strany zastupující zájmy průmyslu. Projevovavla sice i v dřívějších letech jak ve svém tisku, tak ve své parlamentní činnosti starost o tyto zájmy, ale způsobem méně aktivním a méně odkrytým; byly však i doby (za vůdcovství Rašínova), kdy mnozí průmyslníci sledovali politiku národní demokracie se zklamáním, rozmrzelostí, ano i rozhořčením. Nyní jeví se shoda mezi tužbami stavu a postupem strany úplnější, ukrývá se méně opatrně, a účast tak

významné osobnosti z průmyslových kruhů, jakou je dr. Hodáč, v poslaneckém klubu nár. demokracie a v správní radě Pražské akc. tiskárny dodává této shodě i jistý oficielní ráz, který vynikl ostatně i v nedávném sporu Nár. L i s t ů s V e n k o v e m o význam a potřeby našeho průmyslu s jedné a zemědělství s druhé strany.

Nikdy jsem nebyl a podnes nejsem ctitelem stavovských politických stran. Jejich program je příliš úzký pro šíři národního života a jejich hledisko příliš sobecké k potřebám státu; nepřinášejí lidstvu nových myšlenek, přinášejí mu jen nové požadavky; činí z hospodářských otázek, zajisté důležitých, jediné otázky života a smrti: neučí občany víře v sebe, nýbrž důvěře v pomoc vlády; z parlamentu, jenž by měl být nezaujatým rozhodčím stavovských sporů, činí jejich přímého účastníka, stavíce jeho složky v čelo bojujících šiků. Atd., atd., bylo by těch námitek ještě víc. Ale když se u nás poměry vyvinuly tím způsobem, že celý náš parlament je složen skoro ze samých stavovských stran, třeba uznati, že také průmysl, který živí bezmála polovinu obyvatelstva republiky, potřebuje svého zastoupení, neboť strana živnostenská zastupuje jej jen kuse a staví se často i do řad jeho odpůrců. Strana, která by na tomto stavovském kolbišti rozumně hájila opravdových zájmů našeho průmyslu, prospěla by hospodářskému životu celé republiky, i jest nemístné, jestliže listy některých jiných stavovských stran takovou činnost předem označují jako nějakou úhону.

Národní demokracie, ačkoli počet jejích poslanců je neveliký, mohla by v této úloze vykonat kus užitečné práce, neboť v otázkách, kde jde opravdu o zájmy průmyslu jako celku a nejen jeho zaměstnatelů, mohla by počítati obyčejně s pomocí vládních stran socialistických, a v mnoha případech také s pomocí agrárníků, jejichž účast v průmyslu je větší, než by se dalo souditi z některých nepřátelských výpadů jejich tisku. Ovšem, třeba položit důraz na to, že by to zastávání průmyslových zájmů musilo být rozumné, to jest řízené náležitými ohledy na národní a státní celek, jelikož i průmyslníci přicházejí někdy s názory a požadavky, jichž nelze hájiti než s úzce sobeckého hlediska. Strana musila by si proto zachovat proti stavu dostatečnou míru kritické neodvislosti, již je v nynějším vedení národní demokracie pohřbichu pozorovati mnohem méně, než bývalo za dob Rašínových.

Národní demokracie by v tomto dozaném a důsledném hájení průmyslových zájmů mohla získati pozitivní kus do svého programu, o němž po konservativních odklonech a fašistickém dobrodružství posledních let beztoho nikdo neví, co z něho vlastně ještě platí kromě zdůrazňování nacionalismu, který se však v praxi strany bohužel často snižuje na příkrou nesnášlivost a malicherné škorpení, a kromě málo vzpružující these, že naše státní samostatnost úplně závisí od vzkříšení mocného slovanského Ruska.

Jiná otázka arci jest, jakou přitažlivost by tato část programu osvědčila na voličstvo strany. Z těch vrstev, jež skládají voličstvo národní demokracie, ještě nejméně pochopení pro potřeby průmyslu by měli dělníci a obchodníci, poněvadž oni pocítují následky prospívání či neprospívání průmyslové výroby citelně na vlastní kůži. Remeslníci staví se k průmyslu spíš nepřátelsky, považujíce továrny, často neprávem, za své zhoubee. A úřednictvo jako vůbec naše inteligence nemá k průmyslu valných sympatií. Byli jsme dlouho selským národem, a průmysl, který patřival cizincům, zůstal nám citově

cizím, i když ho už značná část přešla do našich rukou. A to je jádro otázky: česká a slovenská strana, jež by se chtěla stát zástupkyní průmyslu, musila by si své voličstvo dříve náležitě vychovat. V tomto ohledu nár. demokracie vykonala dosud velmi málo. Její činnost propagační, již věnovala našemu průmyslu, omezila se do nedávna skoro jen na národohospodářskou rubriku jejích listů; v sloupcích politických objevovalo se toto thema nanejvýš zřídka a na voličských schůzích ještě méně. Společný postup zůstával tedy omezen na vedení strany a vedení průmyslových organizací. Bylo by třeba vykonat pořádný kus propagační práce, aby se o věci průmyslové počaly zajímati širší kruhy strany než několik osob v jejím vedení. A bylo by ovšem nutno uvéstí také agitační taktiku strany v soulad se zájmy průmyslové složky; pochybuji na př., že by šťvanice s bojkotu „cizáckých výrobků“ a rozdmýchování protiněmeckých demonstrací, jaké jsme viděli v nedávných dnech, hovělo zájmům našeho průmyslu, který vyrábí tolik pro vývoz.

Josef Teichman:

Bilance čs. fašismu.

Československý fašismus přestal, aspoň podle jména, existovat. Podle zpráv hodlá Národní obec fašistická požádati o změnu jména, protože — jak se v jejím projevu praví — „vedoucí vrstvy italské jsou s to svoji přepjatou nenávistí ke Slovanům kompromitovati jméno fašismus . . .“

Poznání poněkud pozdní, neboť Národní obec fašistická teprve po š e s t i letech vidí, že italský fašismus, její vzor a příklad, je protislovanský a že je tedy neopportunní spojovati s ním osudy vlastního hnutí. Náhlá změna jména má čs. fašismus zachrániti. Bude-li se navenek projevovat v nějaké jiné, t. j. méně kompromitované formě, nebude to však nic jiného než další pokus několika politických kridatářů k ovládnutí našeho veřejného života, za kterýmžto cílem jsou ochotni riskovati ještě větší míru ostudy, která bude s jejich jmény již navždycky spojena. Pro ideu čs. fašistického hnutí je příznačné, že když nad ním zapadl náhrobní kámen, k jeho truchlivé pozůstalosti se dnes nehlásí ani ti, kdož v tomto spekulativním podniku měli kdysi investovaný všecek svůj politický kapitál. Všichni jeho bývalí protektoři od něho utekli a běda, kdyby jim někdo připomněl, že i oni stáli o kmotrovství při křtu tohoto nevinátká. Tedy jinými slovy: krach, který čs. fašismus stihl, byl tak dokonalý, že bychom marně hledali obdobného příkladu v celých českých politických dějinách. Je nepochybné, že kdyby bylo bývalo u nás nějaké o p r a v d o v é fašistické hnutí, založené na určité ideji a pevném přesvědčení o něm jako o světovém názoru, že by jej nemohly odkliditi ze světa ani osudné výstřely fašistické milice u obce Basovizza. Snad by jim jen silně otřásl, snad by bylo došlo k rozkołu, ale vlastní existence by jej nezbavily. Stalo-li se však, že čs. fašismus tuto zkoušku své ideové pevnosti nevydržel, ale hned druhý den sbalil svou vlahku, byl to jen důkaz o jeho vnitřní prázdnotě a heslovitosti, jež s takovým obratem nikdy nepočítala. Ani jeden z čelných hlasatelů čs. fašismu není dnes nutkán silou vlastního přesvědčení vystoupiti a nebojácně prohlásiti své V ě ř í m. Ne snad ze strachu před osudem nějakého sv. Štěpána, ale prostě z naprostého nedostatku jakéhokoli fašistického přesvědčení. Neboť možno ukamenovati proroka, ale nikdy ne v í r u, již

přišel hlásat. Naproti tomu kdyby se tak bylo stalo a aspoň jediný z našich fašistů vystoupil a řekl, že to, co se v poslední době se strany italského fašismu stalo, nemůže ohrozit jeho přesvědčení, je možné, že bychom o něm nesměšleli nikterak příznivě, ale zároveň bychom byli nuceni uvažovat o podmanivé síle fašismu na naše lidi. Tento jeden odvážný byl by nám náznakem, že tu je jisté anonymní množství stejně smýšlejících, třebaš ne tak odvážných, aby své přesvědčení veřejně hlásali v době pro ně tolik nepřiznivě. To by bylo aspoň něco, ale nic takového se nestalo. Naroubovaná květinka italského fašismu v Československu uschla za čtyřadvacet hodin poté, co italská zpravodajská kancelář Agenzia Stefani rozeslala do světa zprávu o vyhlazovacím boji proti „slovanským štenicím“. Tak ubohý konec čs. fašismu nečekal ani jeho největší nepřítel. Vždyť ještě před krátkým časem měl fašismus u nás tak vysoký kurs, že nejedna politická strana neváhala jej přijmouti jako životadárnou injekci pro dohasínající čs. demokracii. Fašismus, tak, jak byl u nás znám a propagován, nechtěl nic víc než založit vládu silné ruky jako jediné východisko z poválečného chaosu, k jehož zdolání demokracie nedostačovala. Jeho ideálem byla moc, opírající se o nejhrušší prostředky násilí. Čs. fašismus, třebaš to popíral, měl tu vzor ve fašismu italském, od něhož převzal vše, i jeho černé košile. Tedy nic nového a nic lepšího, ale zejména nic z toho, z čeho by se dal soudit na ideovou bohatost nového hnutí. Po této stránce vykazovali jeho zakladatelé a vůdci až příliš žalostný doklad své duševní inferiority a chudoby. Čs. fašismus na příklad hlásal a propagoval ideu moci založené na schopném individu-u-diktátorovi, ale za celou dobu své existence se mu nepodařilo jej nalézt. Neboť má-li italský fašismus svého Mussoliniho, tedy muže, o jehož demagogické i diktátorské vloze nelze nikterak pochybovat, čs. fašismus měl jen svého Rudolfa Gajdu a tím je snad řečeno vše. Gajda, kromě hlomozných rozkazů feldvéblovského stylu a obsahu, nedovedl jako Vůdce dáti hnutí nic lepšího, kterýmžto nedostatkem byli nadáni i ostatní členové fašistického direktoria, nechceme-li ovšem hovořiti o jejich činech, jež byly nejednou projednávány před trestním soudem. Životním osudem čs. fašismu bylo proto cizopasnictví, které nalézalo sousta jen na politickém smetišti, kde dnes tlí i jeho čestný odznak — černá fašistická košile.

F I L O S O F I E

Ferdinand Peroutka:

Nikoliv nepřítel.

V.

Také postup rozumu zkřivil Nietzsche nejdříve se stanoviska absolutní pravdy; tento pouhý nástroj nemůže se dobrati absolutní pravdy; docela v souhlase s moderní psychologí ocenil jeho schopnosti daleko skeptičtěji, než jak činily věky minulé; proti rozumové bytosti staré filosofie postavil nový obraz člověka, v němž vůle, vášně, podvědomí, instinkty, živočišné funkce hrají roli daleko mohutnější než rozum; „myšlenky jsou stíny našich pocitů, vždy temnější, prázdnější, jednodušší“; „větší část života odehrává se bez součinnosti vědomí“; tak odhalil meze rozumu a jeho náklon-

nost k omylům, že to, co potom o rozumu učil Bergson, nemohlo připadat jako novinka; Kantova kritika čistého rozumu je začátečnictví proti té kritice čistého rozumu, kterou podal Nietzsche. Ale posoudiv drtivé schopnosti rozumu se stanoviska noetického, přiznává mu cenu pragmatickou, oceňuje jeho funkci jakožto nástroje. Je pravda, že rozum nedospěje k absolutní pravdě, k té podivné podstatě věcí, pro kterou Schopenhauer našel jméno Ding an sich. Ale je-li chtějícímu a jednajícímu člověku třeba znáti tuto podivnou a patrně i ošklivou podstatu, tento záhadný, netrvalý a zrádný charakter věcí? Rozum se klame o věcech, kouzlí nám obraz pořádku tam, kde je chaos; je to kouzelná svítlna pro velké děti; ale „rozum tvoří často užitečné omyly: že jsou trvalé věci, že vůle je svobodná atd.“ Ačkoliv jsou to omyly před tvářící věčnosti, lidský rod sotva by mohl bez nich žít, nebo aspoň nemohl by bez nich žít s dostatečnou důstojností.

Nejuživější zdají se Nietzscheovy útoky proti morálce. Ale on, který zahazuje své výklady vším rouháním, jež je možno v tomto oboru, a jenž často budí dojem, jako by si přál, aby morálka byla vymetena jako něco nečistého, konec konců uznává její účelnost; jako u pravdy a u rozumu, také u morálky uznává její pragmatickou funkci: není to pravdivé, ale dají se pomocí toho vytvořit všelíkové věci. Jeho slavné nepřátelství vůči morálce plyne ze dvou zdrojů: 1. noeticky morálka nestojí za nic; neříká vůbec nic o pravdě, a pokud se považuje za zjevení pravdy, tedy nestydatě falšuje svět; 2. Nietzscheův názor na člověka je více antický než křesťanský; v křesťanské morálce viděl podlamování instinktů a vášní, ochuzování bohatého lidského základu, oslabování tělesného člověka. Morálka, usuzuje tedy Nietzsche v prvním stadiu, nemá vůbec žádný smysl jako projev poznání a není v ní nic absolutního, jako není nic absolutního ve stříhu našich kabátů; avšak, usuzuje ve stadiu druhém, morálka má smysl a cenu jako projev vůle lidstva, které chce organisovat svět a zaříditi věci určitým způsobem. Hle, kterak buřič vrací se v některých věcech. Nejdříve krutě potřel všelíkové cudnosti; s žádným knězem nedohodně se ovšem o cudnosti; kněžimi nařizovaná cudnost má buď oslí uši nebo je to příznak slabosti toho, kdo je tak rozvrácen, že si žádnou necudnost nemůže bez nebezpečí dovolit. Ale pomluviv takto cudnost, rehabilituje ji jako příznak silného, harmonického, sebe ovládajícího člověka, který má své dílo před sebou a spoří silami. Nebo celibát. Opravdu není třeba přesvědčovati Nietzscheho o trapných stránkách celibátu a o tom, že jej nebesa nenařídila. Věru ví o tom více, než celá Volná myšlenka. Ale posuzuje-li katolicismus jako organizaci, která chtěla ovládnout svět, prohlašuje celibát skoro za nejchytřejší z katolických výmyslů, neboť nic jiného neuzpůsobuje tak kněze k vůdcovské roli jako toto odlišení od obyčejného člověka. Shledáváme se tedy u Nietzscheho s hanobením cudnosti i s jejím oceňováním; s pádem morálky absolutní a se zrodem morálky uvědoměle pragmatické:

Aby něco trvalo, co je delší než jedinec, aby tedy trvalo dílo, které snad jedinec stvořil, k tomu musí býti jedinci uloženo všemožné omezení a jednostrannost. Prostředky: láska, uctívání, vděčnost k osobě, která je stvořila. Nebo že naši předkové to vybojovali, nebo že naši potomci jen tak jsou zabezpečeni, když je ono dílo zabezpečeno. Morálka je v podstatě prostředek přes hlavy jednotlivců nebo ztročením jednotlivců něco přivést k trvalosti. Jak se udrží komplex moci? Jen tím, že se mu obětují mnohá pokolení. Barbaři nedovedli udržet míru. Báli se a zlořečili vášním a pudům. Vzniklo podezření, že všechna mír-

Prítomnost

nost je slabost, staroba nebo unavení, askese, boj s ďáblem. Přirozená záliba estetické povahy v míře, požitek z krásy míry byl přezírán. Dosud chyběla víra v rozkoš z udržování míry — tato rozkoš jezdecke na ohnivém oři. Mírnost slabých byla zaměňována s mírností silných. Silné povahy jsou opak bezuzdných.

Každá zdravá morálka je ovládána nějakým pudem života. Někaký příkaz života se plní určitými rozkazy a zákazy. Nepřirozená morálka obrací se naopak právě proti pudům života. Člověk zdražil, „šťastný“, musí jistě skutky konati a chránit se instinktivně jiných; vnáší pořádek. „Jeho cnost je následek jeho štěstí.“

Je zcela hanebno a nespravedливо zařazovati tohoto muže mezi anarchisty. Není jediného místa v jeho sebraných spisech, kde by hlásal něco podobného bezuzdnosti. Mluvil o vášních s takovými sympatiemi, že to starý křesťanský svět shledával krajně neslušným. Kdyby však někdo chtěl z toho vyvodit pro sebe poučení nezávanosti, nemá nejmenšího práva dovolávat se Nietzscheho. Takové jsou jeho závěrečné poznámky o otázce vášni z „Wille zur Macht“:

Moralisté často chtěli „očistit“ duši od afektů s touto logikou: vášně často působí zlo, tedy jsou zlé, zavržitelné. To je táž logika jako: pohoršuje-li tě úd, odvrhni jej. Místo zkracení žádají vyhlazení. Jejich závěr je vždy: jen odmužštěný člověk. Chtějí vysušit velké prameny síly, místo aby ovládli jejich moc a ekonomisovali je. Je nutno vášně dlouho tyranisovat, ne nejdříve jako jedinec, ale jako obec a rasa. Pak je možno zase s důvěrou dát jim volnost: milují nás jako dobří sluhové a jdou dobrovolně tam, kde je chce mít to nejlepší v nás. Vášně je méněcenná, žene-li se po něčem, co nemá velkou cenu, po potěšení. Každá vášně má v sobě kvantum rozumu.

Nikoliv tedy nezávanost a anarchie, nýbrž rovnováha a kázeň: kdo si z Nietzscheho vybírá jiné poučení, je slepý jako krtek a bez talentu vyzdvihnouti v čteném věci hlavní. Mluvil nezapomenutelně o renezanční smyslu; ale není to pro ty, kdož večer vyjdou do ulic s cílem, který asi pokládají za velmi mužný, sehnat pro svou fyziologickou podstatu nějaký požitek, vem kde vem, utrhnout chvatně nějaké jablko se stromu času, který pro jedince tak rychle, běda, tak rychle odkvétá. Nedostatek odolnosti proti svodům a dráždění, smyslovou nezávanost vyložil Nietzsche autoritativně jako znak úpadku. Naši moderní velkoměstští požívači mají svatou povinnost se nad ním červenati, ne svaté právo se ho dovolávati. Nemoci klásti odpor impulsu — toť dekadence, praví s moudrostí člověka, jenž procestoval duši jako Odysseus proputoval zemi; dekadence je neschopnost se ovládat; extrémny vyznačují vždy stavu nenormální; neschopnost nereagovati na vše, i na nejmenší sexuální podněty, patří právě k nejpravidelnějším následkům celkového vyčerpání; také potřeba silných draždidel je známka takového vyčerpání: chybí defensivní moc silné povahy; ztrácí-li člověk schopnost odporu k popudům, je podmiňován náhodami; nikdo nereaguje rychleji a slepěji než slabí; síla povahy se ukazuje ve vyčkávání a v oddalování reakce; silná a estetická povaha má přirozenou zálibu v míře, požitek z krásy míry; „silné povahy jsou opak bezuzdných.“

Nevím, kolik z lidí typicky moderních má právo mít doma na stěně připravený rámeček pro toto poučení. Právě těmto věcem se nejméně rozumí v této době, která ještě dožívá opojení svobody. Mnozí považují heslo „ovládám se“ za neslušný individualismus. Chtějí býti raději v rukou něčeho jiného: davu, opojení nebo něčeho takového. Rovnováha sil, vyvážená harmonie duševního organismu — tyto věci se nyní nejsnadněji

prodávají za čochovici nějakého nervového, smyslového nebo myšlenkového radikalismu. Novináři a polemikové naší doby činí, co mohou, aby lidskou duši připodobnili listu ve větru, aby ji přivedli k systému krátkých, rozčilených, nesouvislých reakcí. Epikurejec v baru a stranický politik v tom se sobě podobají, že jim záleží na bezuzdných reakcích. Rozčilovati se a křičeti na maličký popud je cnost, kterou každá politická strana ukládá svým přívržencům, jako moderní epikurejčící si nad každým maličkým sexuálním podnětem ukládají šimráni v páteři: zašimralo mne, musím jít za tebou! Noviny svědomitě každý den kazí dobrý duševní vkus, ke kterému je vždy třeba trochu chladu, tvrdosti a vyčkávání. Kdybychom ten obraz, který politické noviny denně podávají o světě, brali zcela vážně, musili bychom se pokládati za děti hysterie. Bolesné zvláště jest, že hlasatelé pokroku a svobody ne vždy rozumějí ideálu rovnováhy osobnosti a že nad něj obyčejně povyšují ideál té nebo oné jednostrannosti. Zatím, co toto píší, dívám se na řadu Nietzscheových knih ve své knihovně. Jak bych krátce vyslovil nejvyšší smysl těchto mnohých svazků? Nevím, co bych mohl říci lepšího, než že tento myslitel, který na jedné straně odhalil sílu vášni, ale na druhé sílu mezi a formy, postavil nálehavým způsobem před oči doby ideál muže. Kolik lidí v této době, která s ochotou kloní se k ženským vlastnostem, je ještě schopno viděti v tomto slově program, cítiti vůni střelného prachu, která z něho vychází? Je-li tu na místě nějaké bolesné politování, tedy litujeme toho, že pokrokové hnutí ne vždy vychovává k tomuto ideálu; jsou pokrokové hlasatelé, kteří by nás spíše vychovali k podobě hysteriků. A nechtějí nám často ani dovolit, aby chom toho litovali.

Jsou v Nietzscheovi poznámky o kázní, nad něž sotva lze naléztí prospěšnější četbu pro demokraty, i když někdy odporují jejich pohodlným instinktům:

Krása není náhodou. Je výsledkem nahromaděné práce generací. Bylo třeba dobrému vkusu přinésti mnohé oběti, mnohé proň učiniti, mnohého zanechatí. (17. století Francie je v tom podivuhodno.) Bylo třeba míti princip volby, dáti přednost kráse před prospěchem, leností, zvykem. Nejvyšší pravidlo: „Nepočínejme si volně ani sami před sebou.“ Dobré věci jsou drahé. Přísné zachovávání významných a vybraných pohybů, závaznost žití s lidmi, kteří si nepočínají volně, to stačí, aby se člověk stal významným a vybraným: za dvě, tři pokolení je již vše zvnitřněno.

„Dobré věci jsou drahé“: to je tato doba nejméně ochotna uznat. Myslí, že hodnoty leží na ulici, a že nejlepší věci lze dobytí jedním žurnalistickým útokem. Známe vítězství jednoho dne a jedné voleb; máme smysl jen pro úspěchy, které rostou rychle jako fazole; sázeti duby, k tomu není dosti vytrvalosti, a ostatně jsme všichni novinami i politikou vyučovani v nedočkavosti. Demagogové jsou lidé jednoho dne, nevědí nic o věřejšku a nestarají se o zítřek; drží pevně přítomnou chvíli a v té tropí strašný hřmot. Pokud naše doba podléhá duchu této demagogie (a nepodléhá jí málo), je neschopna tvořit instituce; je neschopna vyvodit důsledky z poučení, že „dobré věci jsou drahé“.

V Nietzscheovi je tolik pravdy, že je nezbytno demokracii s ním nějak smířiti. Jsou jistě věci, ve kterých má demokracie pravdu proti němu; ale jsou zase thémata, ve kterých tento odborník pro organisaci lidského plemene měl pravdu proti počínající, tápající, v opojení svobody jen bořící a proti všem pevným zřízením nevrle demokracii. Za jedno z takových thémat, ve kterém

měl Nietzsche pravdu, třeba považovati otázku institucí i otázku toho, co dlužno jim obětovat. Viděli jsme, jak často kladla počínající demokracie princip absolutní svobody nad princip institucí, který není tak jednoduchý a srozumitelný jako princip svobody a kterému se nedá tak dobře vyučovat na ulicích. Instituce jsou tělocvičny společnosti, kde, jako na každém hřišti, se přijímá zásada kázně, závazků a námahy místo pouhé zásady volnosti a pohodlnosti. Na základě pouhého principu svobody a „já si mohu dělat, co chci“ nesestavíte ani fotbalový nebo veslařský team, který by stál za řeč. Jak se můžeme domýšlet, že zdatná společnost je lacinější než zdatné sportovní mužstvo? Poznámky, které Nietzsche psal proti počínající demokracii, jak ji poznal a jak i my sami ji leckdy poznali, měly v sobě poctivé jádro pravdy, i když se na ně některý více nebo méně slavný demokrat zlobí:

Pozbyli jsme pudů, ze kterých vyrůstají instituce. Demokracie se jeví jako úpadek organisující síly. Aby byly instituce, je nezbytna vůle, imperativ, vůle k tradici, autoritě, k odpovědnosti na staletí, k solidaritě řetězů pokolení. Dnes se žije dnešku, velice rychle, neodpovědně. Instinktivně se dává přednost tomu, co rozkládá. Výchova má železným tlakem paralysovat i aspoň jeden z pudových systémů, aby dovolila jinému stát se pánem.

Pokud člověk přijímá stanovisko naprosto uctivosti k náladám, je neschopen přijmouti stanovisko, které vede k tvoření institucí. Neboť instituce nejsou nic jiného než zřízení, kterým lidský rod sám sebe miní pojistit proti vrtkavosti svých nálad. Není div, jestliže se někdy instituce a lidská povaha rozcházejí a jestliže povaha člověková pociťuje instituci jako tísnivou. Instituce nejsou pes, který věrně leze ve stopách člověkových ve všech zvratech jeho nálad; jsou sloup, jehož se má člověk chytit ve vlnobití nebo v bahně. Psychologický okamžik pro vznik institucí je poznání vratkosti, slabosti a nedůslednosti lidské povahy. Jejich úkolem je mít na paměti daleké cíle a pro jejich dosažení pevnou formou a stvořenými závazky přemáhati chvilkové slabosti lidské, těkavost, lenost a všechny ty slabé chvíle, kdy se tolik chce opustiti pravou cestu, kterým křesťanství říkalo pokušení. Instituce jsou proto nutny, poněvadž jedinec je nedokonalý a poněvadž není naděje, že by dobře řešil nejdůležitější otázky, odevzdaje se jen citu. Pohlédme, jak se posuzuje otázka institucí ve zcela jiné farnosti, než je Nietzscheova, u Chestertona; posuzuje se souhlasně:

„Princip je tento: ve všem, co stojí za to, aby to člověk měl, i v každém potěšení, je chvíle námahy nebo omrzení, která musí býti překonána. . . Radost ze čtení Vergílie přichází po únavě, když se mu učíme; teplo v tom, kdo se koupe v moři, nastává až po prvním ledovém dojmu mořské koupele; a úspěch manželství přichází až po nezdaru líbánky. Všechny lidské zákony a úmluvy jsou právě tak mnohé způsoby, jak překonat tyto chvíle únavy a omrzení. . . Ve všem na této zemi, co stojí za to, aby to bylo děláno, je chvíle, kdy nikdo by to nedělal, vyjma z nutnosti nebo pro čest. A právě tehdy instituce drží člověka a pomáhá mu na pevnější půdu před ním.“

Ze všech poučení, které jsou demokracii potřebné, zdá se poučení o institucích býti nejpotřebnější, neboť nejsnáze může býti zapomenuto a ztraceno. Tolik se nám káže nyní sociologie choulostivosti a citlivosti; přijměmež s uctivostí tento hlas z oboru sociologie otužilství. Už za života Nietzscheova napsal o něm Brandes tuto chytrou poznámku: definice člověka by u Nietzscheho dopadla taktó: zvíře, které umí dávat a držet sliby; slib je podle Nietzscheho největší svědectví o člověku:

svědčí o vědomí odpovědnosti. — Sami u sebe rozhodněme: vede nás k vysokým nebo nízkým věcem tento muž, který slib pokládá za největší a nejcharakterističtější dílo lidské? (Dokončení.)

D O B A A L I D Ě

Franta Kocourek:

Trampismus.

I.

Potkávali jsme je nejdřív ve světě, v těch dobách, kdy po nějaké trampské organisaci nebylo ještě ani stopy. Byli to muži dobře známí všem konsulátům, v případě zvláštní průbojnosti i vyslanectvím naší republiky. Měli uniformu spíše pracovní, než zálesáckou a vyznávali heslo „Bez peněz co nejdál“ nebo také „on to někdo zaplatí“. Od stipendistů a pánů s dietami se však podstatně lišili tím, že neměli žádný dekret, nic jistého v ruce, kromě svého cestovního pasu. A ten, po pravdě řečeno, byl obyčejně falešný.

Mezi těmito zahraničními trampy naší národnosti jsem našel několik výborných chlapíků. Větším dílem to byli ti, kteří se už nijak nemohli odvážit návštěvy našich zastupitelských úřadů, pro různé vroubky, původně nevinné. O některé z nich se přestaly naše úřady starat a začaly se o ně zajímat různé úřady cizí. Našli jste je v marseilleském přístavě, jak kouří filosoficky cigaretu, přemýšlejíce o dalších možnostech nebo už resignované, jedli odpadky na trhu v Alžíru, oslovili vás mateřštinou v Athénách a když jste přijeli do Kahýry, našli jste tu jejich neklamnou visitku, v Casablanca u Atlantiku stejně jako v Constantze u Černého moře.

Jedna jejich kategorie se nemohla vrátit do republiky, ani když by se sehnal pas a peníze na cestu. Byli odsouzeni k bloudění po cizině. Sem tam nějaká práce, sem tam vězení a mezi tím nekonečné dny prázdna, jehož bezútěšnost v cizím prostředí je těžko říci.

Jiná kategorie jsou trampové, kteří se toulají po hranicích dovoleného a zakázaného. Ostražitě balancování na pomezí zákonů, jak je provádějí i přemnozí, zcela počestní členové lidské společnosti, obdaření důstojnostvými, nad nimiž jen zřídka sklapne past lidské spravedlnosti, která pracuje bezvadně, když jde o takového tuláka, ale váhá před pánem se jménem a statky.

To jsou ti, kteří k vám přijdou s pohlednicemi v kavárnách, je na nich jejich fotografie a mapka cesty, již obyčejně právě začali. Aby ji mohli dokončit, přispějte jakýmkoliv penězem. Vedle globetroterství, z něhož se po válce vytvořil regulérní cech, jsou ještě jiné prostředky k putovní existenci, doporučení na celou síť nějaké mezinárodní organisace, prosebné návštěvy, prosebné listy, nejružnější formy drobného výděлку, intervencí a žebroty.

Další kategorie zahraničních trampů splývá skoro s běžnou kategorií šetrných československých turistů. Tito trampové se liší od předešlých dvou kategorií tím, že mají své finanční prostředky, třebaš skrovné a že tedy nejsou odkázáni na cizí pomoc, již zásadně neodmítají. Mezi různými druhy cestovatelů působí dojem fakirů. Od turistů se rozpoznávají hlavně tím, že se prin-

cipielně vyhýbají hotelům, i té třídy, která přichází v úvahu jen pro námořníky.

Vyhledávají různé noclehárny, třeba i asyly, útulky pro chudé. Naše konsuláty a vyslanectví uvádějí často v rozpaky žádosti, aby jim bylo dovoleno přenocovat na chodbě těchto reprezentačních budov, eventuelně v garáži. Kolik trampů se vyspalo v garáži athénské vyslanectví! Bylo to tam čisté jako v kapli, ani vstávat se člověku nechťelo. A Cařihrad! Jsou to už jen reminiscence, s pokračující konsolidací mizejí tyto zjevy pionýrských dob.

Neboť trampové byli beze sporu pionýři cestování a je nutno jim tuto zásluhu přiznat. Tenkrát po válce nebylo všechno tak pohodlné a jisté jako dnes, kdy cestovní kanceláře vyvážejí lidi za hranice ve velkém za podmínek, které připomínají postel na kolečkách. Tenkrát nebyly pořádné jízdni řády a dál od ne ještě zcela jistých hranic republiky si musil každý hledat spojení na svou pěst.

Byly to cesty do neznáma, třeba tamtudy dříve prošli už jiní krajané. Mapa světa se změnila, především mapa Evropy, která přicházela nejvíc v úvahu. Tehdy byla zlatá doba širokých kalhot, mokasinů, khaki košile a širáku, tehdy se dala prožít i zcela ztananá dobrodružství i na hlavních tratích, kde dnes všechno klape.

Nebyly poválečné zkušenosti, nebyly peníze, byla ale touha poznat svět, byli trampové. Kolik z těch, kteří dnes ohruňují nos nad trampy a nelibě nesou povídání o „paďourech“, jezdilo světem trampsky, třeba bez amerického širáku a impregnovaných kalhot! Kolik z těch, kteří se usadili nebo usazují, vděčí za mnohé poznání právě tomuto způsobu cestování, při němž se každá koruna utratila skutečně účelně! Ať si na to vzpomenu, ať nehaní starou lásku.

Vedle šetrných turistů československých, kteří šetří někdy bizarně a stávají se proto postrachem příslušných činitelů v cizině, patří do této finančně zajištěné kategorie trampů také dělníci s toulavou krví. Nevydrží doma, nevydrží však ani v cizině na jednom místě dlouhou dobu. Jsou to většinou zruční dělníci a řemeslníci, dbalí své pověsti. Když si z výdělku nastrádají tolik, že se mohou hnout dál a riskovat měsíc nebo dva nezaměstnanosti, balí své zavazadlo a kupují lístek do další životní stanice.

Najdete je jednou v Bukurešti, po druhé v Nizze, zaměstnané při stavbě kasina, jindy v Hamburku, a to už vám ukazují na mapě nádhernou linku příští cesty, jakmile skončí sezona . . .

U nás jsou vlastními předchůdci dnešních trampů „divoci skauti“. To jest mladí muži, kteří se nemohli sprátně s předpisy a fangličkami oficiálního skautingu.

Po převratu vládla ve skautském hnutí naprostá anarchie, nebyla jednotná organizace, každý silnější jedinec měl na věc své názory a zakládal podle nich svou vlastní organizaci, naplněnou bojovným duchem proti organizaci jiné.

Dnes je provedena do značné míry centralisace skautského hnutí, nejsou tu žádné větší rozpory a boje, není tu však také ten horečný život, který charakterisoval skauting poprevratový, v dobách, kdy vznikaly a zanikaly organizace jako vlny v moři. Tenkrát se opravdu něco chtělo, třeba často protichůdně. Dnes mám dojem,

že v našem skautingu málokdo opravdu něco chce. Kletba každé oficiální organizace.

Právě po převratu za naznačených podmínek byla úrodná půda pro tak zvané divoké skauty, kteří nebyli potřeni a vymýceni kárnými projevy úřadů a všeliké soudné veřejnosti, ale naopak rozrostli se a proměnili se v trampy, kteří tu dnes stojí jako samostatná silná organizace, nikoliv jednotná. Která organizace na světě je ostatně jednotná!

Líčí-li přechod od divokých skautů k trampům tak beze zbytku, je to jen z důvodů stručnosti. Byly tu jistě i jiné složky, ale složkou všechno daleko převažující byli divocí skauti.

Nemá ostatně smysl přítit se o název.

Jde o lidi, kteří měli rádi život v přírodě, ale neměli rádi právě takové kalhotky a košile, právě takový odznak a klobouk, jaký vyžadovaly předpisy. Organizovaný skauting se jim zdál příliš učený, nudný a titěrný. Byla větší dobrodružství v lese a ve skalách, na řece. Především dobrodružství mužnější, ne tak chlapecká, odvážný život na vlastní pěst, tvrdší, slibnější, neodolatelnější.

Těmito řádky nechci vyvracet zásluhy skautingu organizovaného, v jehož oddílech nalézají zvláště mladší mnoho dobrého, užitečného a krásného. Jde mi o psychologii divokého, t. j. samostatného skautingu, o psychologii jistých jednotlivců, jak ji mají i vůdcové organizovaného skautingu často příležitost pozorovat.

Bude nejlépe odkázat opět na vlastní citové zkušenosti čtenáře a nejjeden najde ve svých vzpomínkách neotřelý obraz sebe v té době, kdy si začal uvědomovat sám sebe, stavět se na vlastní nohy a kdy začaly právě revoluční konflikty s okolním světem.

Co může krásnějšího a co je v tom stadiu vývoje přirozenějšího, než obléci nějaký zálesácký šat, vzít stan a odejít někam daleko od města, žít svůj vzdor proti společnosti lidské?

Ten polodělnický, polocowbojský šat, to je uniforma, zřetelná a daleko viditelná znamení, že jde někdo docela jiný, z docela odlišného světa. Bylo třeba udělat čáru mezi mnou a těmi jinými.

Kdo jsou ti jiní, kdo je ta „společnost“, proti níž vede divoký skaut svůj odboj aspoň v neděli, ve svých myšlenkách a částečně také svými skutky?

„Jiní“, to znamená v nejjednom případě každý kromě mne. Tedy všichni a jedinec proti nim. Toto egocentrické revolucionářství je význačným rysem, patřícím do období puberty a můžete ho najít pod nejjedním osamělým stanem v povltavské nebo posázavské divočině. „Já“ proti všem, já sám, se svou celtou a ohněm, eventuelně tomahawkem, téměř strašný lesů pán.

„Já“ proti měšťákům, proti jejich omezenosti, proti všem autoritám, které jsou hloupé, proti všem konvencím, které se nehodí pro svobodného a silného jedince, proti škole, proti úřadům, proti poslušnosti, proti ženám, lásce a podobným pošetilostem.

Jaké nádherné, stoprocentní vzpoury uprostřed tichého lesa stojícího nad osamělým mladým člověkem! Jaké osvobození ode všeho, co člověka tlačí tam v druhém světě, počínaje napomináním pana učitele a káravými pohledy otce! Mladý muž, snad ještě chlapec, se cítí samostatný, silný, soběstačný, aspoň na několik hodin. Nevzpomíná si nikdo na něco takového ve známém staně a ohně pod hvězdami? Nezažil nikdo pod skautským kloboukem tyto „železné noci“, o jejichž mysteriu vypráví Hamsun v „Panu“?

*

Tramp není nic jiného než divoký skaut, organizovaný určitým zcela volným způsobem.

Představili se nám v kostýmech divokého Západu, v mexických širácích, čtvercovaných košilích, s barevnými šátky a tlumoky, následování svými „squaves“, cestou k některému z nádraží, kde začínala dobrodružství půldruhého dne a jedné noci.

Jejich uniforma se stala nápadnější a jejich program jasnější, jejich vystupování nekompromisnější. To už nebyli jen divocí skauti, to byli trampové, vyznavači volného života, vyznavači přírody a všech radostí, které bohatě umožňovala.

Dívka ve společnosti hochů byla mezi skauty organizovanými nemožností. Mezi skauty divokými vymožeností, která se nehájila nahlas. Mezi trampy samozřejmostí, o níž netřeba mluvit.

Stará záliba v četbě dobrodružných románů především amerických propukla naplno. Zírali se Ferda a Mařka, nastoupil Freďy a Mary. Stany ustoupily chatám, které se druží většinou v osady, v nichž by se dobře dýchalo našim exotickým básníkům:

Jsou na březích Vltavy, Sázavy, na svazích našich kopců a kopečků, ale mají barevná jména jako lodice ve velkých přístavech. Všechny krásy světa jsou tu sneseny z exotického nebe na českou zemi:

„Rio Grande“ je na příklad osadní novicka v Moravském Krasu, „Merida“ je osada původu vysehradského, osada „Waikiki“ sídlí v Bratislavě, „Dakota“ se rozhodla změnit své jméno na „Baldand“, čili „Zlá Země“, před třemi nedělemi se narodila osada „Luckboys“ čili Veselí hoši, velký Manitou oznámil rádně po lletém trvání všem kamarádům jméno osady „Towers“ čili „U babiho lomu“, „Santapuelo“ je osada v Mostě, „Love Gall“ ustaven v Tichodálu, „Elpasu“ na Brdech, „Marion“ v Brně, „Hawaii“ na Hukvaldech, v Oseku u Duchova, „New Granada“, v Obrnicích „Uragan“.

Vedle těchto ryze cizojazyčných jmen jsou v oblibě názvy české, upomínající na některý rozkošný příběh bohatýrského života:

V Ostravě byla právě založena osada „Bílé Stíny“, na Sázavě je „Upír“, ve Strakonících také novicka „U tří šerifů“, v Teplicích-Šanově „Bludné duše“, břevnovští trampí mají u Dobříše osadu „Mordré Dálky“, v Pikovicích pak jsou dokonce v duchu nových politických proudů světové politiky „Spojené osady Sonora“.

Rudolf Braune:

O děvčátkách z kanceláře.

Současně s poklesem počtu průmyslového proletariátu roste zaměstnanecký aparát ve velkých podnicích. Jeho vztah vzhledem k poměrům před válkou má nesporný význam: je to rychlý vzrůst počtu ženských zaměstnanců. Zde vidíme, jak žena a především mladé děvče rychle si dobývá povolání, osamostatňuje se a rozmyslně zaplňuje zaujaté místo. A právě u těchto ženských zaměstnanců projevuje se dnes již zřejmě duševní změna, nový postoj, nové city, jiné myšlenky, změna, jež nepochybně vyvěrá z jejich účasti na výrobním procesu. Duševní tvářnost těchto zaměstnaných žen podlehlá změně.

Jak příkrá je tato změna nové ženské generace, ukazuje vztah k předešlé generaci, k jejím matkám a otcům. Zde stojíme zaraženi před protikladem, jehož nelze vysvětlit věčným problémem mláde

a stáří, zde stojíme před propastí života i doby, která odděluje obě generace, a je možno zcela přesně vytknout dobu vzniku této nepřekročitelné hranice: jejím počátkem je r. 1914, vrcholem r. 1918. Situace, jaká byla pro ženy před r. 1914, je již zapomenuta: zuřící rozhořčený zápas o emancipaci, o rovnoprávnost, o uznání ženské hodnoty a samostatnosti, ženskou osobitost a svobodu. V poválečných letech není více slyšet o tomto zápasu. Proč? Dostalo se všeho ženám bez boje? Tuto otázku chceme zkoumat na ženském povolání, které projevuje typickou a jasnou formu tohoto převrstvení a soustřeďuje v sobě velikou část žen schopných povolání: ženští zaměstnanci, kontoristky, stenotypistky, zkrátka: děvčátka z kanceláře.

V každém podniku, v každé kanceláři sedí dnes mladé dívky, ročníky 1905—1914, u psacích strojů, registračních aparátů, u kartotéky, před účetní knihou. Stalo se samozřejmostí, že mladé děvče, jakmile vyjde školu, hledá si zaměstnání jako dělnice, pomocnice v domácnosti, prodavačka či kontoristka. Dříve si pobyla ještě několik let u matky a přiučovala se jako hospodyňka: šití a vaření. Dnes je to rodičům předně příliš drahé, načež však objevuje se ještě jiný a velmi důležitý moment, neboť se říká: děvče se přece musí něčemu učit! To je dnes samozřejmostí; dříve se o všecko staral muž a panna pokorně očekávala den, až bude stát před oltářem, a mnohdy čekala marně.

Změna struktury hospodářského života a včlenění ženy do života v povolání automaticky emancipovaly ženské pohlaví. Žena není více závislou na muži, naopak, „stojí na mužské noze“, jak se symbolicky říká, a je jen podřízena, právě jako její mužský partner, zákonům konjunktury a krise kapitalistického systému. To jí však osvobozuje nejen od mužské pomoci, ale vytváří u ní výjimečně silný a rozhodující smysl pro hospodářskou a tedy i duševní samostatnost. Mladá děvčátka, která dnes sedí denně osm hodin v kanceláři, nemají vždy dosti sebevědomí, jsouce ještě příliš mnoho šikanována a vidouce, že jejich hospodářská základna je ve většině případů úzká, aby mohla všechno riskovat. Šéf či přednosta kanceláře nebo prokurista anebo docela ředitelka ještě stále se chvějí jako zlí duchové nad těmito mladými dušemi jako ztělesněný trest a pomsta. A často se stává, což je mnohem ošklivější, že číhají, aby mohli jejich příjem zkrátit nebo je propustit. Proti těmto představeným mají mladá děvčátka zřídka tolik odvahy, aby prosadila svou vůli, neboť takové vystoupení je spojeno s velikým nebezpečím.

O moderních kancelářích je známo a ani největší mamutí podniky nečiní v tomto ohledu žádnou výjimku, že tu hraje velikou roli protekce, a sice onoho druhu, jak byla v pohádkových dobách běžnou u divadla. To značí nahými, suchými slovy: sexuální hodnota děvčete zvyšuje jeho postavení v kanceláři. Abychom mohli ujasnit právě tento bod, který pro kancelářské děvčátko není bez důležitosti, musíme znovu pomyslet na to, že taková mladá děvčátka, která teď náhle mají měsíční příjem, sama a samostatně o všem rozhodují, že tato mladá děvčátka začínají na všechno hledět jinými očima. Vidí hodnotu práce a hodnotu peněz. Vidí, že jejich mužský partner je vydán v nebezpečí všech nebezpečí a kolísání hospodářského života ve výrobním procesu. I on musí se bránit před hrozící výpovědí a snížením mzdy, a toto — což opravdu není zlé — zbavuje muže romantické svatozáře. Mladá děvčátka začínají přemýšlet a rozvažovat, činit vlastní závěry, a s tím současně i automaticky přichází ženská emancipace. Mladá děvčátka vědí, jakou mají hodnotu, a počítají s tím. Tato mladá děvčátka právě nečekají více na muže. Jsou příliš prosta ilusí, vědí a vidí každodenně, že mnoho mladých děvčat z hospodářských důvodů vůbec se nechce vdávat, bez ohledu na to, že vlivem světové války ještě stále je veliký přebytek žen; vidí, že latentní krise manželství je hospodářskou mizerií ještě více zesílena a zastřena a z toho vzniká (přirozeně, že ne vědomě, ale zkušeností a zážitků rychle přibývá) jistá lhostejnost vůči jejich sexuální nedotknutelnosti. To je možno odsuzovat, ale je nutno to vidět a chápat příčiny. Tento nedostatek ilusí, střizlivost mohou být dobré, neboť jsou nebezpečné teprve tehdy, vzniká-li z nich chladná a vypočítavá úskočnost.

Údělem děvčátek z kanceláře je většinou velmi monotónní a jednotvárná práce, neustálé psaní na stroji vyvolává svalové křeče, vždyť

i u zkušených stenotypistiek se toto neustále opakuje, a dlhou diktátu samozrejme vedou k zjevům únavy, bolesti hlavy atd., což u mladých děvčátek je zvlášť přirozený a nutný zjev. Vyrovnání, které je proto hledáno, nelíší se valně od dřívější generace; kino místo taneční síně a přisedek na motorce místo dřívější nedělní procházky odpolední až k nejbližší restauraci či kavárně. Toto jistě nejsou žádné rozhodující rozdíly. Mladá děvčátka nejsou si pravděpodobně vědoma své změněné situace, neboť vše pokorně přijímají, podléhajíce jen zřídka snění o manželství, kterým by byla zabezpečena, a ještě řidčeji jsou aktivní. Toto však činí s unavenými očima, s klidnou, takřka vypočítavou lhostejností. Vědí, že budou-li jejich plány zmařeny, zůstanou sedět v kanceláři a budou tam dále pracovat. Nevidí více chladného prázdna, nevidí osamělých večerů staropanské existence, vědí jen, že mladá, rozhodující éta jsou krátká, a proto žijí. To je ono, co se dnes široce rozšířenou terminologií zove nezávanost a neukáznenost.

Jak bylo již řečeno, hospodářská samostatnost kancelářských děvčátek stojí na velmi slabých nohách, a to má přirozené vliv i na jejich duševní držení. Vždyť je přirozené, že soukromá sekretářka se 2000 Kč cítí se vůbec samostatnější a zajištěnější než malá stenotypistka, která pracuje za 600 Kč měsíčně (a je mnoho takových, které musí být spokojeny s tímto příjmem). Jistě mnohé, dokonce nejlepší, zba-vují se těchto materiálních starostí, ale není možno popřít, že příjem je tu rozhodujícím činitelem. V tomto ohledu máme po ruce několik čísel, která i při veškeré neúplnosti jsou krajně zajímavá. Odborový svaz zaměstnanců rozeslal totiž svým zemským svazům k rozdělení mezi členy dotazníky o sociálním původu, příjmu, pracovní době, stáří a závodních poměrech. Výsledky byly uveřejněny. Před námi leží statistiky z Berlína, Slezska, Horního Slezska a Severní marky (t. j. hanovská města Šlesvik-Holštýn a Mecklenburg). Vyjímáme odtud oddělená čísla ženských zaměstnanců, při čemž upozorňujeme, že tato statistika opírá se o zaměstnance organizované v odborech, a tedy z větší části kvalifikované a sotva pracující za mzdu menší než tarifní.

Ze 7727 ženských zaměstnanců kancelářských je v Berlíně jen 540, tedy 7% vdaných, v Severní marce dokonce jen 2,4% a ve Slezsku — Horním Slezsku je ze 2421 zaměstnaných jen 46, tedy právě 1,9% vdaných. Asi 10% (a tato hranice se stále zvyšuje) svobodných kancelářských děvčátek nebydlí u svých rodinných příslušníků, jsou tedy v životě úplně samostatná. Na druhé straně asi 25%—30%, v Berlíně třeba 2082 ze 6885 podporují své rodinné příslušníky, a toto je zcela dobré a věrohodné číslo, neboť je známo, že v mnohých dělnických rodinách počítá se s penězi dcer, které pracují v kanceláři. U vdaných zaměstnankyň je příznačné, že nemají děti, nebo nanejvýše jedině. Sociální příčiny jsou zde zcela zřejmé.

Nyní o příjmech.*) Při tom si musíme povšimnout, že se tu jedná o odborově organizované ženské zaměstnankyně, kde se udržuje jistá průměrná úroveň mzdová. Vidíme třeba v Severní marce (jen o tomto území je po ruce oddělená statistika pro mužské a ženské mzdy), že 98,4% všech ženských zaměstnankyň, tedy takřka všechny mají měsíční příjem až 300 M, tedy jen 1,6% má více. Toto jsou ovšem příjmy včetně sociálních a nadtarifních přídatků. Tedy je nutno odečíst značné srážky na daně a sociální pojištění, a při tom je nutno u většiny mladých děvčat odečíst jistý obnos na jízdnu. Tak je možno říci, že 200 marek bruto, což je asi 175 marek, neto činí životní minimum samostatného mladého děvčete.

Podle hamburské statistiky obdržíme však ze 4770 ženských kancelářských zaměstnanců u 972 hrubý příjem až 100 M, u 646 až 120 M, u 1129 až 150 M a u 1278 až 200 M. Tedy 4025 kancelářských děvčátek má příjem pod 180 M neto a jen 668 stojí nad nejnižším životním minimem. Za takových okolností je přece přirozené, že odpadají vyhlídky na vdavky. A kolik dostávají desetitisíce neorga-

*) Uvedená čísla je možno převést na naše poměry jen relativně. Životní minimum samostatného mladého děvčete je u nás asi 800 Kč. Způsob jeho života u nás je jistě navlas stejný jako v Německu.

Pozn. překl.

nizovaných kancelářských děvčátek? Zde je i odpověď na otázku, proč samostatně výdělečně činná mladá děvčátka nenalezla ještě autonomní formy, která by je uschopnila, aby se cítila silnými v chladném okolí, které nemá žádného pochopení pro změny, k nimž zde došlo.

Sedí ve svých kancelářích, s hbitými rukama nad psacími stroji, s unavenými očima nad blokem diktátů, jsou mladá, jejich dětstvím byla světová válka, léta nejsou pro ně dobrá ani lehká, musí bojovat o chléb, je to tvrdý existenční zápas, a jsou „svými pány“. Chtějí ven do volného postoru, chtějí hledat cestu, která by je uvedla v šťastný život. Zbavily se ilusí, mají ostrý rozum, nedají se tak lehce napálit, mohou kontrolovat své city, mnohé věci, které ještě pro rodiče měly velkou cenu, jsou pro ně bezvýznamné, ale hledají nové hodnoty, hledají nové formy, nový postoj. Tento postoj je hrdý a sebevědomý, na nové cestě však dochází k tomu, že se obracejí za starými nepomíjejícími ideály. Tato děvčátka najdou sama sebe. Tato generace žije v přechodných letech, nesmí být tvrdě posuzována a nesmí být nad ní ukvapeně lámána hůl. I z malých kancelářských děvčátek stanou se věrné ženy a dobré matky. (Z revue „Die Tat“.)

SLOVANSTVO

Vladimír Dvorníkovič:

O jihoslovanské kulturní orientaci v soudobé Evropě.

Upozorňujeme čtenáře na tyto krásné studie Dvorníkovičovy, které mají význam i pro analogii s našimi poměry.

I. Jihoslované a Němci.

1. Blížkost a veliký kulturní vliv Němců.

Ze všech velikých národností evropského západu jsou nám Němci zeměpisně nejbližší a kulturně na nás v novější době nejvíce působili; proto se zde nejdříve obracíme na ně.

Němci jsou v podstatě ze tří největších kulturně směrnatých národů západu jediný národ, s kterým jsme v bezprostředním etnickém a teritoriálním styku.

Od německých výběžků a ostrůvků na západě a severu našeho území nepřetržitě až k Baltiku šíří se germánské moře. Vlny tohoto moře tloukly vždy o naše břehy, ač plocha dotyku není tak veliká jako u severních Slovanů, Čechů a Poláků. Vlnění — i zaplavování v jistých epochách — bylo nejsilnější na severozápadě, zatím co k jihu a východu stále více slablo. Značná území na našem severu byla kolonizována Němci, zatím co v městech Slovinska a Chorvatska je možno ještě dnes postřehnout značnou jihněmeckou filtraci. V těchto krajích bylo od pradávna krevní smíchování, migrace a intenzivní styk. Němci i dnes činí v jihoslovanském státu jisté procento obyvatelstva, „národnostní menšinu“, čítající přes půl milionu.

Nic nemůže být více rozhodující než první činitel. Blížkost, bezprostřední styk, dlouhé historické vztahy — to byla právě základní konstanta, rozhodující takřka ve všech dalších vlivech, následcích, reakcích a formacích. Od germánsko-římského imperia Karla Velikého a kulturních stop franckých Karolingů v našich západních provinciích až po dnešní stavby mostů po Jugoslávii a dovozu německých knih na tuny byl náš západ i sever stále stejně otevřen importu německé kultury.

Naše městská civilizace nese v značné části německý typ, naše občanstvo čte v jistých městech více německy než ve své mateřštině,

naše vyšší, zejména vědecká kultura prozrazuje ve veliké míře německé prameny. Kdyby nějaký německý profesor vstoupil do našich vědeckých ústavů, do universitních seminářů, laboratoří a knihoven, mohl by již podle literatury, které používají naši studenti i profesori, usoudit, že se octl na nějaké německé či poloněmecké universitě.

2. Německá národnost a německá kultura.

Původem a rasou patří Němci mezi relativně nejsouvislejší národy dnešní promíšené Evropy, což neznačí, že jsou i nejsouvislejší „národnosti“ ve smyslu vyhraněného kulturně-historického a politického útvaru (jako jsou třeba právě rasoví míšenci Angličané).

Složení z různých germánských plemen, mezi nimiž je možno ještě dnes nalézt pravé typy z Tacitovy „Germanie“, pomísili se poněkud se Slovy na území dnešního severního Německa (polabští a baltičtí Slované, kteří při tom zmizeli), zatím co směšování na západě (s tak zvanými románskými národy) zůstala periferní.

Jako národnost a individuální jednotka kulturní považují se Němci se zřetelem na Francouze a Angličany sami za nejmladší mezi velkými národy západu. V hluku děl a zápasu národů (1916) píše Wundt ve své známé knize „Národové a jejich filosofie“: — V duchovním vývoji, který Německo přivedl k nynější světové kultuře, zaujímá ono poslední místo. — Jako my na Turky, stěžují si Němci na strašnou třicetiletou válku, která zpusťovala vesnice i města, rozvrátila starou kulturu, přerušila veškerou souvislost práce a uvrhla Germanii zpět o několik století. — Svaté římské císařství německé národnosti — bylo věcně bez téže národnosti. Politická parcelace v nesčíslné množství malých i velikých dynastií, podle něhož Německo jako národ před Napoleonem ještě ani v morálním smyslu neexistovalo, potrvávala formálně až do vítězného Sedanu, tedy ještě hluboko do XIX. století. Není tomu ani sto let, co se objevil německý patriotism a pocit jediného národa, proces, který podle přiznání samotných Němců není dodnes dovršen v plné sytosti.

A přece, genius rasy, který se u Němců neprojevil etatisticky (jako u Francouzů či Angličanů), promluvil ve svých nejvyšších duchovně-kulturních projevech (filosofie, literatura, hudba) právě tehdy, když politické vzkríšení německého národa zdálo se být nejdálčenější. Pod stínem Napoleonových bodáků rostla klasická německá literatura a filosofie. Když se Madame de Staël svou epochální knihou *De l'Allemagne* poklonila této filosofické a básnické Germanii, byl to pro francouzský západ takřka odhalený svět.

Z Německa dlouho trčely jen věže, Kant, Fichte, Hegel, Goethe, Schiller, Schopenhauer, Heine. Široká základna samotného národa zůstala neviditelná a neznámá. Na sjednocenou a silnou Germanii z r. 1871 hleděla celá Evropa jako na nováčka, ač německý národ prošel svojí dlouhou historií, byv páteří středověké feudální historie Evropy a později, za reformace, hlavním borcem za novověkou emancipaci od největší autority středověku, od papežství.

Daleko více, než ve státní formě, projevil Němci svoji duchovní tvář ve svých geniálních představitelích a svých náboženských hnutích.

3. Jaký národ jsou Němci?

Co je pro naše prostředí Němec jako typ? Jaké je o něm mínění?

Není řeč o soudu nějakého bosenského sedláka o „Švábech“ (ač i to bylo by dobře registrovat), ale o názor onoho našeho sociálního prostředí, v kterém se vytváří a vede naše duchovní kultura.

Pilný, ale chladný pedant bez vášně, který pořádkem, systémem a důsledností docíljuje velikých výsledků — tof podle naší vulgární charakterologie Němec. Takový je i uveden do literatury; s takto karikovaným setkáváme se s ním v severní slovanské literatuře, na př. Sienkiewiczze, Gončarova, Dostojevského, Čechova a j. Jihoslovani je Němec beztemperamentní, ale svou pracovní kulturou nebezpečný Severan. Slovan je vůbec nakloněn, aby viděl v Němci „egoistu“.

Toto vše vůbec nemá pro nás významu obsahově, ale značí tónem: 1. projev pocitu rozdílu v charakterním typu; 2. jakousi instinktivní aversi v samotné formě a vyjadřování tohoto rozdílu. Neboť je potřeba vždy mít na paměti: Němec je hospodářsky, národně i politicky nebezpečný soused Slovanů od Visly a Něvy po Sávu a Dunaj. S Němcem vedl Slovan po staletí zápas o území, o nezávislost a v tomto často krvavém zápasu většinou Slovan prohrával.

Podle kraje a plemena charakter Němců značně se mění; Němci z Porýní, Švábska a Bavorska projevují již vůči Němci ze severního Pruska jižní vlastnosti, a proto je samotným Němcům těžko, aby vyjádřili svůj jednotný národní typ. Tak třeba Wundt, největší německý psycholog, obchází tento problém německé národní povahy se zřejmou rozmrzelostí. K. J. Weber praví: „Němec je flegmatický“, ale přece je rozdíl mezi severními a jižními Němci. Severní je mu tvrdý, zamračený, příčinlivý a jednotvárný ve svém životě, zatím co jižní Němec je měkčí a citovější. Vážnost a zmírněná vášnivost, to by byly společné vlastnosti celého německého národa.

Není pochybností, že jistá germanofobie, kterou jsme hned s počátku konstatovali, již na prvním kroku zateňuje u nás soud i pohled na německou národní povahu.

Němec je nám (jižním Slovanům) opravdu příbuznější a bližší svou rasou i psychou, než bychom si to chtěli přiznat. Toť platí hlavně pro jižní Němce, od kterých Jihoslovani kulturním stykem tolik přijali, mimovolně i proti své vůli, že bez jisté rasové a psychické příbuznosti přes veškerý blízký styk nebylo by to možné. Nezapomínejme, že anthropologický „dinarský typ“ bez ohledu na jazyky a národnosti je rozšířen i v krajích jižního Německa (Defreggerův typ Tyrolanů s pravými černohorskými profily!), ač Günther ve své „Rassenkunde des deutschen Volkes“ zdůrazňuje, že jádro dinarské rasy nachází se na Balkáně. Hans Günther i jiní němečtí anthropologové nazývají tuto jihoněmeckou rasu přesně „dinarskou rasou“, zatím co mnozí i dnes žijí u nás v přesvědčení, že „dinarský typ“ je cosi specificky jihoslovanského a že J. Cvijič stvořil „dinarce“. Günther přináší v uvedeném díle i obrazy německých rytířů, kteří se zdají být převlečenými Hercegovci. A teprve psychické rysy: válečnický typ, violentnost, hrdost a sklon k patriarchální konservativnosti, které uvádí na str. 159 svého díla — jako by to byla charakteristika našich jihoslovanských dinarců. Günther rozlišuje u Němců ještě nordický a ostický typ, ale tyto typy, zároveň s dinarským, nedají se přesně rozlišovat.

Mimo tuto těsnou anthropologickou příbuznost — o které ve vědecké formě se u nás málo ví — bylo by možno konstatovati i relativní psychické příbuznosti, máme-li na mysli značné naše rozdíly vůči některým jiným národům Evropy. Ani Němec není tak prost citovostí, ani Jihoslovani není citově tak neracionalisovaný, jak by tomu mnozí chtěli. Vážností a rytířským pojetím je Jihoslovani daleko bližší Němec než sankvinicky-teatrální Ital. Ani Němec ani Jihoslovani netrpí povídavostí a pózou. Němec je mystický, romantický, idealisuje, ač ne tak folkloristicky výrazně jako Jihoslovani, ale grandiosně je to vyjádřeno v německé filosofii a literatuře. Germánská fantazie je příbuznější slovanské — dokazuje to folklor a literatura. Německý emoční typ nedosahuje cholerické dynamiky a vášnivě ekstremnosti jihoslovanské (nár. píseň), ale rozplývá se ve značně plytším a klidnějším sentimentalismu, ale to značí více rozdíl ve stupni a způsobu. Jen s jihoslovanské perspektivy zdá se být Němec „chladný“, s nordické či anglické zdá se tento typ určitě jiný. Takové protivy jsou vždy jen relativní. Naši Srbové a Prusové se v duchu vzájemně ctí, ač si to nepraví. Je známo, že vídeňské a štyrskohradecké Bruderschafty dávaly jedině Jihoslovaniům satisfakci, protože Jihoslovani jsou „ein Heldenvolk“. Je známo, že některá „rasová“ pangermánská sdružení studentská mají to i ve svých stanovách.

Ač Jihoslovani nikterak není absolutní „jižňák“ (jako třeba Ital či Španěl), neboť své nordické krevní dědictví nikterak nemohl zatajit — vytvořiv svůj zvláštní jihoslovanský amalgám — přece jen se vůči nordickému Němci cítuje příslušníkem jihu. V tomto nordickém Němci cítí dobyvatele, který projevuje chuť k proniku na jih. Odtud

mu i připisuje staré nordické vlastnosti: ekspansivnost, energickou podnikavost, brutálnost a bezohlednost. Germán — to bylo vždy Slovanovi cosi krutého, tvrdého a dobyvatelského. To zůstalo ještě od doby stěhování národů, kdy Germáni uchvátili dědictví římského imperia, zanechavše Slovanům, aby zalidňovali pusté kraje za jejich zády.

4. Němci vůči Slovanům.

Všechny tyto elementy vstupují v podvědomou psychu germánsko-slovanských, a právě tak německo-slovanských vztahů. Němec dobýval a vládl, Slovan přecházel a sloužil. V Čechách a u Slovinců měl tento germánsko-slovanský rozdíl i klasicko-sociální ráz. Němec byl feudál a měšťák, a Slovan — sedlák. Odtud vzniká i instinkt průměrného Němce, aby viděl v Slovanu jakýsi nižší typ, národ stvořený, aby sloužil a byl ovládan, a ne aby vládl. I při veškeré intelektuální schopnosti, kterou Germán přiznává Slovanu, tohoto Slovana vidí v morálním ohledu charakterově nestálého, citově rozplhlého, bez rovnováhy, a především uzavřeného a zachmuřeného. Přesně vlastnosti, které pán vidí v bývalém sluhovi a poddaném. Jako všichni germánští dobyvatelé, tak ani Němci nepocítovali skrupuli, když se jako hospodáři octli v cizím, slovanském domě. Jako nositelé vyšší civilizace považovali to za svoji povinnost. Rakouští bosenští úředníci považovali za zcela přirozené, aby se jim domácí živel zcela podřídil a přizpůsobil, nebo — aby se vystěhoval a kamsi zmizel.

Značná část protiv byla podmíněna tímto národním, politickým a sociálním vztahem.

Zůstatek je vyplněn velkou rozběžností v kulturním formování na obě strany.

Němci jako veliký souvisle usídlený národ již od raného středověku formovali relativně souvislou kulturu.

Tato jejich kultura, v značné části podepřená převzatými antickými sloupy, značně transformovala žhavě válečnickou a dobyvatelskou krev germánskou. Politicky a státně nikdy se nestali Římány, přes veškerou náročnost „Svatého římského císařství“ německé národnosti ve středověku. Ale vyvinuli se v pracovitý, kulturně produktivní národ se značně změněnými rasovými rysy. Barbarskou nevázanost zaměnili racionalisací práce, zatím co křesťanství vyvolalo v nich vyjadřování tvůrčích schopností, vymeživši první obrysy německé literatury, umění, teologie a filosofie.

5. Základy moderní německé kultury. — Morálka čisté povinnosti.

Od reformace, nábožensky prohloubeného pokusu o vlastní odlišnou duchovní suverenitu, počíná se formovat německý národ v oněch základních obrysech, v kterých jej dnes i nacházíme. Němci dosahují svého národního „já“, a touto formací začaly se i prohlubovat i ony rozdíly, které charakterově dělí Němce od ostatních národů, a ovšem i od Jihoslovanů.

Duch reformace, odtržení od papežsko-církevní autority a svoboda kritického myšlení — vše to přineslo tak neuvěřitelně náhlý rozmach, že Němci, ač politicky rozdrobení, koncem osmnáctého a počátkem devatenáctého století postavili se po bok starším kulturním národům, a v literatuře i filosofii dokonce je i předhlonili. Protestantism takřka s výbušnou silou otevřel nové tvůrčí prameny. Největší kulturní pýcha Německa „deutsche Wissenschaft und Philosophie“ zrodila se v protestantském duchu kritiky a svobodného výkladu tradičních „pravd“.

Druhým neměně důležitým základním rysem německé duchovní kultury je morálka „čisté povinnosti“.

Cítovat Kanta je Němci jako u nás říci „dobrý den“. Ač i zde je snobism, přece je to význačný zjev: Kantova „morála povinnosti“ vyrostla z rasové psychy, vypěstěna duchem protestantismu. Kritika a svoboda přinášejí i povinnost, osobní zodpovědnost. „Pflicht“ se stává nejhlubším vědomím a mravním páteří národa. Tento duch kantovské absolutní povinnosti má nesčíslné výrazy: i když jsme

nedávno hleděli na německý mluvící film „Atlantik“, v tomto celém podání strašlivé katastrofy, pocítili jsme nejsilnější apoteosu a heroism povinnosti. Každý stůj na svém místě, konej povinnost a hyň!

Zatím co Francouz padá za svou Gloire a Angličan se obětuje za moc a velikost Británie — *Civis britannicus sum!* — Němec učinil z povinnosti ideál a mystiku. „Fest steht und treu die Wacht am Rhein!“ tak končí nejpobornější nacionalistická píseň německá. Pevně a věrně — povinnost! Ale ještě daleko dříve před Kantem největší feudální epos německý Nibelungenlied z raného středověku zdůrazňuje věrnost a povinnost nade vše. Pod všemi formami, ve všech dobách nejhlubší psychy národa zůstává táž.

Sebevědomí a vědomí povinnosti, toť ono, co dává pečeť solidnosti celé německé práci, i tehdy, když je značně průměrná. Ona přislověná trpělivost a vytrvalost, které se tak rád posmívá geniálně líný národ jako jsme my, je jen jednou větěvkou na stromě německé povinnosti. A proto Němce neminula výtká pedantství a duchovní mediokrity. Biologicky — národně v této Pflicht — morálce přece jen tkví hlavní síla německého národa. Komu je potřeba příkladu pro kulturu vědomí povinnosti a vědomí pracovitosti, ten nechť jde do školy k Němcům. A kdo je ten, kterému by tohoto vědomí bylo ještě tolik potřeba — toť my...

6. Věda a filosofie — pýcha německé kultury. Intelektualism a doktrinářství.

Němec je zbožňovatel rozumu a veškerá německá kultura tkví ve znamení racionalisování.

Největší a nejněmečtější filosof Kant je filosofem čistého rozumu — „reine Vernunft“. Grandiosní virtuosita, s kterou před udivenými očima lidstva zpreparoval čistou a absolutně formální kostru lidského rozumu, dala jeho konstrukci čistý ráz „nadrozumový“ — a toto dílo je největší pýchou německého národa. Ne Goethea či Bismarcka, ale Kanta vyzdvihuje Němec jako symbol své kultury. Italy budil Dante, Němce — Fichte. Je cosi ve slově: *Denkervolk*.

Není země na světě, v které by rozumová činnost, věda a filosofie požívaly takové vážnosti jako v Německu.

Německo je klasickou domovinou velkopřemyslu vědy a učenectví. Německé university nejsou jen přípravkami pro profesory a úředníky jako některé z našich; zde se pocítuje, jak se věda tvoří a roste. V badání a zkoumání jsou Němci nejvytrvalejšími ze všech národů světa. Jestli nic, u Němce je alespoň zřejmá tendence, aby vnikl hluboko do věci, ač se často hloubka mění — v šířku. Grüblerský žár a idealism vědecký je u nich tak hluboký a tak podstatnou podmínkou pro vědecký úspěch a kariéru skoro jako u nás klika, ženitba či politická strana. „Was hat der Mensch geleistet?“ Co udělal, co vytvořil? — Těto otázky se u nich nikdo nevyhne!

V obrovské produkci musí být i plevy, a tak ani v kvantitativně ohromné vědě německé není všecko čisté a těžké zrno. Řeklo se, že je mnoho drobné pedanterie, manie po specialisaci a prázdné schematiky v této obrovské dílně německé vědy. Doktrinářství, nedostatek ducha a invence, suchá a nemotorná forma, to byly nejtěžší výtky, které přicházely od Seiny. — Jiná přinesli idey, a Němci je jen vynesli a zpracovali — opakují u nás i ti, kteří si nemohli vytvořit vlastní soudy o charakteru německé vědy. Kdo takto myslí, nalít jen francouzské a anglické rivalitě vůči německé vědě. Je správné, že Němci vybudovali biologickou descendantní teorii, která je jakoby koncepcí francouzského (Lamarck) a anglického (Spencer, Darwin) původu. Nikdo však nesmí být slepý ani vůči takovým činitelům: že třeba všichni zakladatelé moderní experimentální psychologie, kterou dnes Angličané a Američané budují, specialisují a technicky materiálně využívají jako „psychotechniku“, jsou vesměs Němci, počínaje G. T. Fechnerem až po W. Wundta. Největší francouzský psycholog Th. Ribot, vedle Spencera, nejvíce vděčí Wundtovi. V humanistických a historických vědách udávají

Němci tón a metodu. Jejich filologie a historiografie vnutila se všem ostatním národům. Jeden z našich předních učenců romanistů oznámil mi upřímně, že nejlepší srovnávací gramatiku románských jazyků napsal Němec. Sami Románi ve své románské filologii přijali německou metodu. Němci všude zasahují. Mnozí národové i ještě dnes čekají, že jim Němci poskytnou vzletu a že v jejich vlastním domě objeví objekty hodné studia. Italům objevili Giordana Bruna, Angličanům Shakespeara, Nordům Ibsena a nám naši kulturní legitimaci před Evropou — národní píseň. Ohromná je i nepotlačitelná vědecká touha a zvědavost Němců, aby všude vnikli, vše překopali a přeryli, aby se do všeho vžili. Není národa, který se s takovou vášní vžívá a „vniká duchem“ ve vše cizí jako Němci. A proto se mnohým a mnohým stali protivní a nepřijemní. — Německá romanistika... takřka hrozila, že převezme monopol ve své vědě — praví náš nejlepší romanista P. Skok ve své studii „Románi a Slované“. Ač bez koloniálního zájmu, neušetřili ani Indii ani nehlubší Asii. Němec Deussen byl ten, který nehlouběji otevřel Evropanům mystický svět indické moudrosti a náboženskosti.

Je snad divné, že na Němce, fanatika „Forschung“ — když se „Michel“ od vědy obrátil i k obchodní expansi před r. 1914 — v oné známé anekdotě rozlícený John Bull vykřikl: — Co ty tu hledáš? — Filosofuj, bestie!

Jestli žádnému, tedy určitě i nejzatvrzejší germanofob musí přiznat genialitu alespoň jedinému: Němci. Vždyť i tento veliký Němec řekl jednou takováto slova: — Tři čtvrtiny genia sestávají z potu. — Ani on se neodřekl této německé hodnoty. Práce spojená se žarem a láskou má v sobě cosi svatého, a když tento žár jako rasový duch zachvátí celý národ na staletí, tu se před ním otvírá i hluboká tvůrčí síla, vytváří se podklad a plodný humus, kde z masy průměrnosti, vyrostou i nejvyšší stěbla. Zde nic nepomáhá duchaplné přezírání takového elegantního spisovatele Le Bona, který se netajeným šovinismem praví o Němcích: — Z průměrného bláta vytvořili kamenné stěny — t. j. disciplínou a organizací.

Během staletí, kde předtím takřka nic nebylo, vztýčili se řadou Leibnitz, Kant, Fichte, Hegel, Schelling, Schopenhauer, všichni řadou do výše Descartesovy, zatím co Francouzové i dnes zůstali s tímto svým jediným filosofem téhož řádu.

A přece je něco, v čem ironické dnešní německé učené vědecké hyperprodukce mají pravdu. Fanatická zaujatost — uhnízdi-li se v mozcích menší koncepce, a těch je všude nejvíce — přináší i groteskní plody. Produkce v masě přináší šablonu a chudobu ducha. Země, v které se universitní profesor s deseti knihami považuje ještě za neproduktivního, takže se pro něho, pro řádnou profesuru, očekává i jedenáctá nejtlustší, musí vyvrhovat i scholastické stereotypnosti. Tato profesorstina ve speciálních odvětvích, s typicky německým „Arbeitsteilungem“, je ještě snesitelná, ale ve filosofii a psychologii stává se osudnou a rodí jakýsi druh neorganizované scholastiky.

Ještě horší je toto: Z průměrných německých edicí vědeckých jako by vyhlédala snaha autorova, že svět i zjevy vůbec jsou jen proto, aby se o nich tvořila věda a badání. Filosoficky řečeno: svět je proto, aby byl poznán a pochopen! Tato hypertrofie teoretického ducha, často v těžké, úmyslně vědecky — nejasné formě, mnoho uškodila popularitě a sympatičnosti německého typu vědeckého. Ale — opakujeme i zde: není potřeba vidět jen stín, ale i světlo vrhající tento stín.

7. Které jsou slabší stránky moderní německé kultury?

Usilovali jsme, abychom byli objektivní vůči nejsilnějšímu projevu a domněně německého ducha kulturního — vědě a filosofii. Pokoušeli jsme se o to bez jakéhokoliv zřetele na germanofobii, která u nás ještě žije a která se nás zde nikterak netýká, neboť je zcela jiného původu než z čistých hodnot kulturních.

Germanie se dnes octla v slabé éře, a my současníci nevíme proč. Soudobé Německo popustilo i ve vědě i ve filosofii. A co máme říci o dalších projevech germánského genia, o literatuře a hudbě?

Německá klasická epocha s Goethem v čele a hudba s Beethovem, Bachem a Wagnerem již dávno minula. Po vzletu pokles. Státní hospodářská, politická a vojenská expanse Germanie po roce 1871 pohltila velikou část národní síly. V různých směrech kulturních elementů existuje historická vývojová rytmika a oscilace tvůrčích energií. Němci byli po staletí takřka inferiorní a nevyspělí, nemohou se sjednotit a nalézt svoji pravou národně-státní formu. Podle svých odstředivých a neusměrněných pudů mohli by zcela krásně podat ruku našim Slovanům.

Ani strašné poučení světové války neotřáslo jimi v jejich staro-feudálních sentimentálnostech. Němci ještě hledají svoji sociální a politicko-státní formu. Mnoho jsou zaujatí problémy, přes které příkladně Francie a Anglie již dávno přešly. Po pádu r. 1918 octl se duch národa — po desetiletí politicky i sociálně špatně vedeného — v těžké depresi. Nejčastější hlasy o úpadku západu přicházejí z Německa. Sami Němci mluví o „krisi“ své nynější duchovní kultury.

A přece duchovní kapitál předešlých dob není ztracen ani pro Německo ani pro ostatní Evropu. Ani ve vítězné Francii a Anglii není dnes lépe. Hluboká reakce materiálně-ekonomická a duchovně kulturní zachvátla dnes celou Evropu. Idea Panevropy prozrazuje pocit slabosti a tušení nebezpečí.

Německá literatura po sjednocení Germanie je slabá, be ohledu, že neodpovídá pravému vkusu jihoslovanskému. Přišli Rusové, lidsky neodolatelní, a pokryli celou Evropu. Německá hudba po svém klasičtém vzepětí s Mozartem, Bachem a Beethovem přerodila se v šablonovitou průměrnost — která ještě méně odpovídá našemu vkusu, toužícímu po výstředních nemocích. Jihoslovan naprosto nemůže snést racionalisace i v hudbě. A tu se objevují před Evropou Rusové, a po nich — snad se objevíme i my. Jen scénické umění dosáhlo vrcholu: zde se stali Němci učiteli celého světa. Ale i zde se stávají Rusové stále hlasitější (zatím co my jsme ještě velmi tiší). Ve výtvarném umění stali se Němci v posledních desetiletích ještě lepší než v literatuře. Meštřovič má mnoho co děkovat jistým Němcům.

A přece, právě odpadky německé literatury dorážejí jako přival na západní dveře Jugoslaviie. Po válce vniká i překladová literatura anglosaského pramene. Naši spisovatelé, kteří tolik hovoří o krisi knihy, nepostřehují ještě vůbec, jak cizí zboží strašně je vytlačuje z literárního trhu. Pohleďte na Záhřeb, tof divoký jarmark všelijakých překladů hlavně německé „šundliteratury“. Není zde meze, plot je převalen a pošlapán, a na této naší národní frontě zejí ohromné průlomy. Na naší zemi vrhá se tu bez jakékoliv kontroly jakási reisen-derská vývozní kultura nejpodezřelejší ráže; zde je místo průlomu na Balkán a místo „nejmenšího odporu“ pro její expansi.

8. Čemu se máme učit od Němců? — Výsledky o kladech i záporech.

A jako by bylo souzeno, aby do našeho domu vnikala právě nejkvalnější a nejbezpečnější spodní usazenina z německého kulturního bazénu. A byla by již dvanáctá hodina, abychom se od Němců začali učit tomu nejlepšímu: duchu povinnosti a disciplíny, větší účtě k intelektuální kultuře, většímu vznětu a idealistické obětavosti ve vytvářené a soustavné práci v budování nejvyšších kulturních hodnot. Zahleďme se na německou základnost, metodičnost a důslednost v pracovním rozmachu jako na vzor, a vyhýbejme se tomu, co mnozí z nás první a jedině přijali: doktrinářskou zakuklenost a nejasnost.

Více věcné, drobně-rytmické práce, a méně nedbalé, geniální domyšlivosti — to nechť si vepíše naše inteligence do alba, na první stránku, podle možnosti i na desky. — Racionalisování tvůrčí síly — toť hlavní poučení.

Ale nejen formálně, výchovně, ale i věcně musíme se ještě mnoho učit od Němců. Naše omladina, pro vyšší studium zvláště humanistických odborů, musí se učit německy, což je již známo každému vysokoškolskému profesorovi. A my vidíme, že značná část naší omladiny vlivem jistých sugescí zanedbává němčinu, a potom sama na-

říká, že ve svých studiích mnoho trpí. I francouzští i angličtí i italsí učenci v novější době stále více se učí německy, což se vidí ze stále častějších německých citátů v jejich pracích. U nás je mnoho lidí, kteří tajně používají německých pomůcek, zatím co v teorii hrají si na jakési germanofoby. Ale to není ani poctivé ani užitečné. Přijímáme-li, musíme se k tomu i otevřeně přiznat. Bez ohledu na jakoukoliv politickou situaci musí být náš kulturní vztah k Němcům právě tak korektní, objektivní, otevřený, ano i srdečný jako vůči všem jiným národům. Přijímáme-li již, musíme být i připraveni, abychom i vraceli, až budeme moci a budeme-li moci. I malí národodě mohou přispět svým kulturním přínosem k společnému kulturnímu dobru lidstva.

Na tomto místě nerozcházíme se ještě docela s Němci. Teprve srovnáním s jinými národy a kulturami budeme mít příležitost, abychom ještě ve více bodech doplnili tento náš náčrt.

D O P I S Y

Reforma profesorů.

Vážená redakce!

Byl jsem mile překvapen odpovědmi, jež došly z profesorských kruhů na můj článek, a doufám, že se brzy budu moci k nim vrátit obsírněji, hlavně abych vyzdvihl to, co je v nich nového, radostného a krásného.

K dopisu „Ústř. spolku čsl. profesorů“ jen několik slov. Je mi velmi líto, ale nemohu z měnit ani písmenky na svém vylíčení případu vyloučené primánky. Udělal jsem z ní arci terciánku tak, jako jsem vynechal vše, co bylo irrelevantní pro posouzení případu, prostě proto, abych znemožnil přesné lokalizování z ohledu na zúčastněné osoby. O špatných informacích nemůže tu být ani řeči. Stačí snad konstatování, že jsem měl s touto věcí náhodou co dělat ve své úřední funkci, jejíž důvěrnost musím přirozeně také respektovat. Tady je marná sebe lépe míněná obrana: dnešní školní soudnictví je na tak primitivním stupni, že vůbec nese kritiky, a dopis „Ústř. spolku čsl. profesorů“ nečiní nic víc, než že bezděčně přináší pro to nový důkaz.

Ale celý ten případ je v mém článku věci podružnou (v tom má prof. D. Filip ve své skvělé odpovědi pravdu) — a je sotva víc, než pouhou záminkou k dalšímu kritickému rozboru profesorského stavu vůbec; ten by však neztratil pranic na své oprávněnosti, ani kdybych se nebyl o případu zmínil. Odkazují v tom na shodu s vývodů Karla Čapka v Lidových novinách (psali jsme oba své články současně a nevědouce jeden o druhém) a na odpovědi profesorů samých v minulých číslech *Prítomnosti*. Ústř. Spolek měl si je přečíst dřív, než napsal svůj dopis, a zamyslet se, jak to, že názory člověka, „který nikdy neučil“, došly souhlasu i těch, kteří učí již čtvrté století. Stěží byl by pak neprozřetelně napsal, že jsem si „zřejmě ani nepřipustil na mysl, že by snad v onom sboru také mohli být lidé, kteří měli větší možnost nahlédnouti do dětské duše než já“, protože „jejich rukama prošlo tisíce a tisíce dětských duší“. Račte prominout, ale tento omšný argument neimponuje, neboť jsou lidé, jimž pranic nepomohou ani ty tisíce a tisíce dětských duší, protože o nich platí podobnoství o skále, kterou tisíce a tisíce let omývala řeka zkušeností a přece neohládila ani jediný její roh.

Kdyby Ústř. spolku bylo šlo jen o opravu omylu v citovaném případě, nic bych nenamítal. Každý člověk se může mýlit a proti své vůli ukřivdit. Že však mu naopak šlo o něco docela jiného, dokazuje jasně závěr dopisu, při němž stavovským mluvčím v y c h o-

v a t e l ů naší mládeže se mělo zlomit pero: „Ukřivdil-li tedy sboru, o něž tu jde, tak evidentním způsobem, mají patrně jeho ostatní nepříznivé posudky o profesorech stejně vratký podklad.“

Zvláštní věc! Jednotliví profesori — a zřejmě právě ti dobří a nejlepší — s věcnou vážností se obírají mým článkem a pronášejí svůj souhlas i tam, kde ze stavovské hrdosti (nemístně) by se mnou nemusili souhlasit, a „Ústř. spolek čsl. profesorů“, representant stavu, ne argumenty, ale s velmi negentlemanskou oklikou pokouší se celému mému rozboru dodat zdání nevěrohodnosti a dotknout se mne osobně. To je věru smutná bilance! Ústř. spolek se vedle těch dobrých a pokrokových profesorů vyjímá tak špatně, že si mohl tuto blamáž ušetřit. Nač veřejně prohlašovat, že pokládá za svou povinnost hájit ty, kteří mlčeli — průměrné a špatné příslušníky svého stavu (přece nám nechce namluvit, že neexistují) — a nač se vydávat v nebezpečí, že bude — zcela zbytečně, jak ještě věřím — posuzován podle toho, kdo ho hájí? Domnívá se snad, že tím poslouží svému stavu? Úzkoprsá stavovská nedůtklivost a směšná netykavkovitost na venek, a pohodlná nekritičnost uvnitř — to ještě nikdy nikomu neposloužilo! Nesetkáváme se ostatně s těmito vlastnostmi u „Ústř. spolku čsl. profesorů“ po prvé. Vzpomínám si jen mimochodem na nedávnou agitaci proti zvýšení platů soudců, o jehož oprávněnosti žádný rozumný člověk nepochyboval. Ti pánové, kteří z Ústř. spolku zasedají ve Vysokoškolském svazu, se snad na to ještě pamatují. Heslo: „Nikdo, když my ne,“ dokonce i tam, kde šlo o vážný zájem státu, nedá se ovšem omluvit již ani stavovskou nedůtklivostí.

To všecko, myslím, až příliš zřetelně dokazuje, že dopis „Ústř. spolku čsl. profesorů“ nepohybuje se na půdě, kde by věcná diskuse byla možná.

K. J. Beneš.

Problém pražské dopravy.

Vážený pane redaktore!

Navrátil se z dovolené, zjistil jsem, že v *Prítomnosti* ze dne 13. srpna t. r. se zabýváte problémem pražské dopravy v zajímavém článku, v němž doporučujete zřízení tří tunelů pro hlavní směry tramvajové dopravy ve vnitřním městě.

Nechtěte se prozatím pouštět do otázky, do jaké míry je Vaše myšlenka s hlediska technického a hospodářského proveditelnou, dovoluji si uvést jen tolik, že podobným problémem se zabývali též v Miláně, kde po vypracování podrobných projektů zjistili, že když již pod zem, tedy nikoli pod zem s tramvaji, nýbrž uvažovatí raději o mnohem výkonnější dráze podzemní; pokud je mi známo, na projektu tomto se nyní pracuje, aniž je jisto, zdali a kdy bude realizován.

Když jsme již u toho Milána, tedy právě tam končily až do roku 1927 všechny tramvajové trati ve vnitřním městě, převahou na Piazza del Duomo, a teprve úplnou reorganisační sítě dle návrhu gen. ředitele ing. d'Alò na trati středem města probíhající při kombinaci s tratěmi obvodovými a zavedení nového velkého typu vozů dle vzoru amerického města Clevelandu (Peter Witt Cars) podařilo se výkonnost pouličních drah při současné pronikavé reorganisační ostatní veřejné dopravy zvýšiti na míru, jež by mohla být vzorem ostatním evropským velkoměstům; v Praze ovšem by nebylo možno vzhledem k úzkým ulicím, četným zákřutím a značným stoupáním tak široké a dlouhé vozy motorové zaváděti.

Váš návrh na zřízení tunelových úseků pro tramvaje vyplynul z jistě z dobré snahy, aby se ostatní povrchové dopravě ve stěsnaných komunikacích vnitřního města ulehčilo.

Konstruktivně by se snad tento problém dal zdotat, ale dlužno zdůraznit, že výkonnost pouličních drah by se tím podstatně ne-

zvýšila, takže nutné a zajisté i mimořádné nákladné investice kromě určitého odlehčení uvažovaných úseků ve prospěch ostatní pouliční dopravy by zvláštního užítku nepřinesly, nehledě k tomu, že i kdyby se k jejich uskutečnění ihned přikročilo, trvalo by řadu let, než by se mohly navrhované tunely dáti do provozu.

Je také uvážiti, zdali směry navrhovaných tunelů s ohledem na zdravý vývoj města by vyhovovaly i v budoucnu. Ze zkušeností uplynulých deseti let vidíme, že toto poměrně krátké vývojové stadium města vyvolalo právě v oblasti vnitřní Prahy nutnost provedení pronikavých korektur na kolejových zařízeních a směrech tratí, jež umožnily zřízení nových dopravních středisk, jako je na obou koncích ulice Reslovy, na náměstí Petra Osvoboditele, náměstí Tylové, nám. Republiky, U Bulhara a j.; podobné korektury by ovšem při provedení navrhovaných tunelů v případě dalších nutných směrových změn se v budoucnu provésti nedaly, jako se dnes již nedají změnit směry svého času ukvapeně a spíše s vojenského hlediska vybudované městské dráhy (Wiener Stadtbahn) ve Vídni.

Z uvedených důvodů nemohl bych tudíž při nejlepší vůli doporučiti Vámi navrhované řešení pouliční dopravy v Praze.

Jinak jsem toho názoru, že tramvaj se ještě na dlouhou dobu zcela dobře snese i ve vnitřní Praze s ostatními rychlými vozidly, zejména s osobními automobily — a o ty hlavně jde — ovšem, musí býti zároveň zaručen plynulý tok dopravy a nesmí býti následkem parkujících aut, jakož i projíždějících povozů a ručních vozíků ostatní rychlá vozidla nucena jezdit po kolejích elektr. dráhy a tím se vše navzájem zdržovatí.

To je také v zásadě smysl mého návrhu na regulaci dopravy ve vnitřní Praze, a jsem přesvědčen, že již zkušenosti, jichž bude získáno od 15. října t. r. na Příkopech a Národní třídě v souslednosti se zákazem parkování, nakládání a skládání zboží v hlavních frekvenčních hodinách, tento můj názor plně potvrdí.

Dlužno přiznati, že nynější hustotu tramvajové dopravy ve vnitřní Praze nelze již stupňovati a že naopak bude nutno, aby některé méně frekventované tratě byly odtud pokud možno brzo odstraněny; první počátek bude učiněn připravovanou a v denním tisku již ohlášenou změnou směrů tratí č. 4, 9 a 13.

Do dalekého budoucna, až bude naše hlavní město na vrcholu svého vývoje a bude tak splněn i předpoklad dostatečné frekvence, bude zajisté i v Praze nutno počítati se zřízením drah podzemních, jichž dopravní výkonnost je 5 až 6krát větší než u tramvají a více než 8krát větší než u autobusů.

Ale to je již problém, který s hlediska dopravní technického a hospodářského je tak složitý a ožehavý, že správní rada elektr. podniků hlav. města Prahy ve snaze umožniti naši nejširší odborné veřejnosti, aby i ona se zúčastnila na řešení tohoto, před budoucími generacemi tak zodpovědného problému, vypsalá letos na jaře velkorysou soutěž rozřešení dopravních otázek našeho hlavního města.

Dlužno vyčkati, co tato soutěž přinese; v každém případě to budou úkoly, jichž uskutečnění si vyžádá ohromných finančních nákladů a dlouhé doby.

Ačkoliv jsou elektr. dráhy pražské jen jednou ze složek pražské veřejné dopravy, mohu Vás, vážený pane redaktore, ujistiti, že nepouštíme se zřetele žádnou z těchto otázek a že vítáme každý podnět a návrh vážných zájemníků, směřující k zlepšení našich dopravních poměrů.

V této krátké odpovědi jsem nemohl daleko vyčerpati vše, co by k objasnění časových otázek dopravních bylo žádoucím, doufám však, že k tomu přispěje další poněkud obsáhlejší článek, který pro Vaši váženou redakci připravuje náš p. ing. K. Francil.

Ponechávám Vám na vůli, hodláte-li tento můj dopis nebo i jen jeho část v Přítomnosti uveřejniti, a znamenám v dokonalé účtě

Váš zcela oddaný

Ing. Alois Píbl.

V Praze dne 2. října 1930.

NOVÉ KNIHY.

Nová kniha vzpomínek Matěje Kuděje na Jaroslava Haška a ještě jiné bohémy začala právě vycházeti v sešitech nákladem Ú. D. K. N. (Ant. Svěcený), Praha II., Hyberská 7. První sešit této rozmarné knihy je zdarma, další sešity po Kč 2:20.

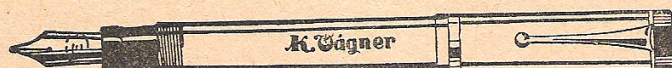
Komedie o spravedlnosti — Jurgen. V knihovně moderní beletrie „Křivky“, již vynává Ú. D. K. N. (Ant. Svěcený), Praha II., Hyberská ul. 7, právě vyšel román veliké imaginativní síly Jamese Branche Cabella „Jurgen“. Je to jediné dílo, jež podle slov Mencknových v oboru čisté fikce může Amerika prezentovati světu. Ve všech zemích, kde román vyšel, docílil velikých úspěchů a byl přeložen již do 12 jazyků. Cena brož. Kč 25.—, váz. Kč 33.—.

O racionalisaci a sociální otázce pojednává obsáhlá P. S. Ú. pod názvem „Racionalisace, vědecká organizace a otázka sociální“, zpracovaná z příkazu speciální komise tohoto ústavu pod redakcí doc. Dr. V. Verunáče a obsahující na 300 stranách úplný rozbor tohoto problému. Jednotlivé kapitoly napsali odborníci. Vedle obsáhlé úvodní stati o vývoji racionalisace a příslušných pojmech, podaných redakcí spisu, je tu obsaženo hledisko sociologické (Dr. Z. Ullrich), technické (Ing. Dr. Šlechta), hospodářské (Dr. J. Hejda), psychologické (Dr. Váňa), fyziologické (Doc. Dr. H. Pelc a Dr. K. Uttl), etické (Dr. O. Machotka), sociálně-politické (Dr. V. Verunáč). Následuje praktická a programová část probírající jednotlivá odvětví hospodářská: zemědělství (A. Dubský), průmysl (Ing. Dr. Šlechta), obchod (Ing. Fr. Munk), živnosti (Dr. E. Soukup), dopravu (Dr. K. Malík), peněžnictví (Dr. P. Smutný), domácnosti (R. Pelantová), dále pak veřejnou správu (Dr. R. Kollar). Konečné kapitoly pojednávají o racionalisaci výchovy (doc. Dr. V. Příhoda), o racionalisaci a bytové péči (Ing. arch. Dr. J. Chochoř) a konečně o racionalisaci spotřeby (Dr. V. Verunáč). K dostání zejména u generálního komisionáře Sociálního ústavu (Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství A. Svěcený, Praha II., Hyberská 7) nebo přímo v administraci, Praha II., Palackého nám. č. 4.

K dnešnímu číslu jsou přiloženy složenky pošt. úč. šek. Prosíme pp. odběratele, aby vyrovnali nedoplatky a předplatili IV. čtvrtletí.

Administrace.

Velký výběr

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.),

K. Wagner. Brno-Česka 16.